ALOIS. CHRYSOSTOMI FERRUCCII

CIVIS ROMANI

ΠΑΡΕΡΓΟΝ

FABULARUM.

PARS ALTERA.

FOROCORNELII
EX OFFICINA GALEATIANA
A. MDCCCLXXIII.

Sumptibus Auctoris.

ELENCO

delle Opere fin qui pubblicate dallo stesso Autore.

Probabilità di un nuovo e piano senso nell' allegoria introduttiva della Divina Commedia — Modena 1824 — e di nuovo nell' omaggio Catt. a **Dante Alighieri** ecc. col titolo — Lettura sul Canto primo della D. C. — Roma 1865.

Metodo d' insegnare a leggere col mezzo di venti dadi (**ludus litterarius**). Pesaro e Sinigallia — Tip. Nobili 1829 — Milano Placido M. Visai ai tre Re 1840.

Avvertimenti Morali ad un Giovine di spirito — dal Greco d' Isocrate ecc. — Pesaro 1830.

Inscriptionum Fasciculus — ivi ex typogr. Nobili. 1831.

Carmina — ivi 1831.

Apodixis Epistolaris ad studia literarum et artium moresque in primis juvandos — Luci in Aem. Melandri 1838.

Specchio di Vita Cristiana del p. m. Vincenzo Giaccari da Lugo ridotto alla sua lezione — Firenze Fraticelli 1844.

Inscriptionum Fasciculus alter — Faventiae typ. Conti 1849.

Lyristes Christianus — **Panopea seu Epistolarum Libri duo** — **Carmen Seculare** — **Epidypnides seu Epigr. Liber.** — Florentiae 1851 et iterum 1852.

Panopea *tradotta nello stile* didattico italiano — Firenze stamp. G. D. 1851.

Scala di vita (*) Memoriale in terza rima — Firenze tip. G. Ducale 1852.

Poesie Minori, cioè Sonetti e Cantilene — ivi. —

(*) Si manda franco di porto colle Poesie minori a chi spedisca un vaglia di Lire 6 it. al Cav. Luigi Crisostomo Ferrucci. — Firenze. —

ALOIS. CHRYSOSTOMI FERRUCCII

CIVIS ROMANI

ΠΑΡΕΡΓΟΝ

FABULARUM.

PARS ALTERA.

FOROCORNELII
EX OFFICINA GALEATIANA
A. MDCCCLXXIII.

Sumptibus Auctoris.

SERENITATI

REIPUBLICAE MARINENSIS,

ET EJUS CONSULIBUS,

VIRISQUE CONSULARIBUS.

Venio ad vos extremo labore, summi custodes antiqui nominis in Republica sobrietatis vestrae. Quidquid lusi, quidquid compactum dedi senariis et elegis (quod satis superque videri jam possit) eo consilio feci, ut disciplina moralis per lucubratiunculas plerumque breves adolescentium animis instillata, incuriosae aetatis nequitiam emendaret. Non sum nescius quanto stet occurrere commentis adversantium opinionum, in studium, ac tutelam Divinae Veritatis. Ego vero infracto pectore odia ejusdem omnia libens volens in me suscipio; haud immemor, fabulis politicis utili temeritate usum fuisse etiam Acestoridam (de quo Photius in Bibl. Cl. IV.), cujus libros aemulatione quadam doctrinae persecuti sunt Conon, Apollodorus, Nicolaus; easque ex recensione Alexandri philosophi, Protagoras Democriti discipulus exposuit.

Quicumque hodie originibus verborum, item et rerum retegendis dant operam, doctrina progredi dum profitentur, manifesto regressu se fallunt. Prodeunt enim exsiccati et aridi ab exercitatione pertinacis ingenii: dumque radices arboris inquirunt, earumque fibras expendunt, arborem ipsam miserabili diligentia interficiunt.

Nemo eorum qui sanctum et solemne habent minime desciscere ab institutis veterum in re litteraria, nemo, inquam, sic inops animi fuit, ut, quem natura recipit, progressum in communi hominum vita detrectaret. Spirant adhuc exempla virorum, quos virtus, honor, laus a studiis imitabilibus posuerunt in culmine secularis gloriae. Horum est, in rebus omnibus progressu vigere, nunquam declinantes a recti via. Nempe hic videtur esse progressus, de quo Cicero loquitur (Tusc. I, 31.) « Veniet tempus et quidem celeriter: et sive retractabis, sive properabis, invitus progredieris. » Nec tamen hoc est dare se tempori, sed ex tempore sumere consilium maturae progressionis.

Nihilominus multa in praesens naturae judiciis obstant, ne vetus sapientia intercedat arbitrio, resque retro sublapsas salutari medicina reficiat. Ecquid enim ponderis est in dignitate atque auctoritate Latini nominis? quae gratia, quae fides institutis majorum? Accesserunt minuti philosophi

ad rempublicam studiosi novitatum, fautores opinionum, somniis dediti, quorum opera non solum in administrationem negotiorum, verum etiam in significationem scientiae per litteras infusa est peregrinitas. Phantasma grammaticum irrepsit in locum politioris humanitatis, omnesque ingeniorum igniculos a uatura datos, arrogantia, et segnitia pari, molitur extinguere.

Stoici tribuebant poëtis auctoritatem: qui tamen reipublicae Platonis exules habebantur. Aliud enim erat, numeris, quod jus esset exponere, de officiis admonere cum ornamento virtutum singularium, aliud versari in gestione rerum communium, justitiam tueri, eamque tum publica, tum privata utilitate conservare. Amabantur rhetores ab arte, aestimabantur a doctrina grammatici haud raro scutica metuendi. Utrinque stabat auctoritas, minori apud rhetores austeritate.

Quintilianum quis ignorat quali solertia, quanta doctrina praeditum, qua cognitione naturae in adolescentibus erudiendis atque excolendis? Idem ipse sententiam de alumnis disciplinae suae in haec verba proferebat. « Illa in pueris natura minimum spei « dederit in qua ingenium judicio praesumitur. » (Inst. II. 4.) Praecox etenim judicium officit ingenio: ferme ut umbra juniperi solet esse recubanti gravis.

Nunc vero, inversa ratione, vis judicii in pueris

habetur pro indicio pene exploratae spei. Item et memoria (qua facile superamur a canibus) magnam movet de discipulo quovis expectationem. Verum profecto est, nos tantum scire quantum memoriae mandamus, sed *reminisci* quasi gradus, atque aditus est ad intelligentiam. Reminisci autem, ex Varronis sententia, proprie est: ea quae tenuit mens, ac memoria, cogitare et cogitando repetere. Atque haec facultas, juxta Aristotelem, praeludit ingenio, bonique eventus spem alit, atque amplificat.

Quadam igitur iniquitate palaestrae litterariae memoria qui nunc praestant aequalibus, opinionem ingenii dum captant, destinatam excellentiae laudem arripiunt ut suam. Nec minus fallax est judicium eorum, qui disciplinis mathematicis imbuendos esse pueros censent, quasi ab ipsa infantia; nempe ut in obscuritate rerum per impetrata principia procedentes, humanitati obsurdescant *.

Nemo mathematicus genium indemnatus habebit. (Juv.)

Sit ideo, consultissimi viri, munus religionis,

* Dalla bocca del s. Roux antico professore di matematiche sono raccolte le seguenti riflessioni di G. Fourier segretario perpetuo dell'Accademia delle Scienze per la Sezione delle scienze matematiche.

(V. Benefattori dell' Umanità: Vite e Ritratti degli uomini utili Vol. II, pag. 538. Firenze E. Vignozzi 1843.)

« Non vi sono barbari più grandi.... che certi matematici: essi « non apprezzano che le matematiche, e vorrebbero che ci si ap-

et justitiae vestrae, summam reipublicae in summa Republica tueri, servare, adaugere etiam progressu antiqua respiciente, prospiciente futuris. — *In collegio radix est Reipublicae* — Genevenses ex instituto de se praedicant. Illud idem profiteri vos decet: quandoquidem Bellutiani Collegii amplificatis apud vos aedibus, ac studiis, amplificatae spes etiam sunt formandae juventutis non ad mobilitatem superbientis ingenii, sed ad nobilitatem animi, cujus dos est continentia in rebus domesticis, in publicis abstinentia.

Scholae, non vitae disci ex redundantia litterarum, lamentabatur Seneca jam ab iis temporibus quorum memoriam deleri voluisset Tacitus, si obli-

« plicassero anche i bambini. È questa l'idea la più falsa, la più « contraria allo spirito filosofico, alla società, ed alla umanità. Al « contrario bisogna nella prima giovinezza non occuparsi che delle « lettere. Bisogna mantenere accuratamente nei collegî lo studio « delle lingue antiche, della greca e della latina: poichè imparando « il latino, e' non è soltanto una bella lingua che si studia, è anco « un commercio intimo che si costituisce con degli uomini saggi, « e d'un genio eccellente, un Cicerone, un Virgilio, un Orazio, un « Tito Livio, un Seneca. Quante belle e buone cose s' imparano! Ciò « passa insensibilmente nell'anima, e ci fa una seconda natura, che « è l'*umanità* propriamente detta. Per esempio le Vite di Cornelio « Nipote, che si spiegano alla sesta e alla quinta, sono adattatissime « ai bisogni della tenera età, che fa d'uopo nudrire di grandi « modelli. »

Su questo proposito il buon Fourier non la finiva più, ed entrava nelle particolarità le più minute. Ei mi citava delle frasi di Cornelio, ne tentava delle traduzioni esitando, andando tentone, fermandosi una mezz'ora sopra una sola espressione per farne ben

visci tam facile esset quam recordari. Utinam fas foret aliter de aetate hac nostra statuere, et judicare! Sed ablegata humanitate studiorum, quid restat aliud, nisi proximum totius humanitatis naufragium? Namque humanitate doctrinae comprehenduntur ratio juris a natura profecta, habitus justitiae, lenitudo morum, urbanitas vitae, suavitas consuetudinis, communio officiorum inter cives et advenas, specie dissimili, institutione pari.

Vos igitur, consules non unius anni pro munere dignitatis, sed cives pro caritate Reipublicae (quotiescumque opus ferat) ad egregia quaeque paratissimi, praecavete, ne singulare beneficium ex mora in rerum omnium motu avertatur a vobis cupidine

sentire la giustezza e la delicatezza. E quando passava ad Orazio molto più difficile di Cornelio, le sue spiegazioni sempre instruttive e fine, erano qualche volta un poco lunghe.

« Terminata la rettorica, non bisogna ancora passare allo stu-
« dio delle matematiche; bisogna riepilogare, e sviluppare gli studî
« del greco, e del latino con un corso di filosofia, nel quale s' in-
« sisterà particolarmente sulla morale. Voi vi lagnate che ci sono
« pochi libri elementari da mettersi in mano alla gioventù: ma
« sembrami anzi che ci sia una quantità di eccellenti libri per suo
« uso. Non avete il trattato di Cicerone *de Officiis*, e ancora i
« trattati di Seneca? . . . .

. . . .

« Quando l' uomo è così formato, allora applicatelo alle matematiche. Ei le studierà assai presto, e se ne servirà come bisogna servirsene in uno spirito filosofico, e per la più grande utilità degli uomini.

Così fece appunto Giuseppe Fourier: e potrà rilevarlo ognuno che voglia leggere la sua laboriosa ed onoratissima vita.

novitatum. Sunt hodie praefidentes grammatici, qui conseptos regulis juvenes a laude scriptorum deterrere audeant, ac velint; eosque ab elegantiis sermonis distractos, splendore admirabilium sententiarum cogant allucinari, diligentes otium cum arrogantia judicii. Nulla capitalior pestis Italiae unquam incidit; extraneis sibi plaudentibus, quod vi sophismatum ingenia nostra in has angustias compellere potuerint. Vanum est dimicare pro patriis moribus et studiis, ubi plerique civium vinctas dederunt manus. Apud vos disciplina majorum adhuc viget, dignoque in honore est. Ergo pergite tenere viam in qua estis, erudiendae a teneris juventutis. Cum Cornelio Nepote diligite Phoedrum, diligite Ciceronem *de Officiis*; sine quo volumine officia perire vidimus, subeunte doctrina jurium, quae animos a justa libertate abductos proclives fecit ad licentiam. *Imitabilia* potius quam *admirabilia* proponenda sunt pueris, ut ratio studiorum fiat ratio civilis vitae. Exemplis enim fit iter ad excellentiam, cujus a majoribus hereditatem spe devorant ii, quorum est in deliciis admiratio.

Quintilianus suffragatur Ciceroni oratori, quia profecisset exemplo illustri et perfecto eloquentiae in Demosthene: quod Arpinati adeo successit, ut Plutarchus, prudens quidem et eruditus scriptor, cum numeris Demosthenis Tullianam dictionem

conferre ausus non fuerit. Quicumque ab imitatione recedunt, facile excurrunt ad insolita: novisque rebus infideles, critici potius evadunt molesti, quam probabiles scriptores.

Litterae nomen habent ab humanitate studiorum, quia cultores earum cavere debent ab inhumanis litteris, et (sit verbo venia) *transhumanis.* Harum propagatione seges litteraria nunc obsita est, et in tantum laborat, ut prope absurdum videatur Horatianum illud

> . . . . sibi quivis
> Speret idem, sudet multum, frustraque laboret
> Ausus idem.

Praeceptores, ratione posthabita rerum imitabilium, venantur miracula sententiarum, ibique immorati doctrinam eruunt, quam ab *ecstasi* dicunt *ecsteticam;* artemque proculcantes (quae habebatur rhetorica) instillant discipulis scientiam mirabilium rerum. Stupent hi, haerentque defixi in lumine meridiano, unde caecutientes plerumque redeunt, aemulari desperantes quaecumque exemplaria suspexerint. Sic alitur otii superbia; distinetur utilitas imitationis: quodque teterrimum est, ingenia discentium abeunt in diversa, celebrique scholarum laude defraudata, haud raro infestant rempublicam; eorumque partibus student, de quibus ait Tacitus

(Ann. XVI. 22) « *ut imperium evertant, liberta-* « *tem praeferunt. Si everterint, libertatem ipsam* « *aggrediuntur.* »

Migrant alii ad ephemeridas, quasi ad theatrum diurnalium exercitationum, ibique enervant vires quotidiana garrulitate. Abusu typorum (sub libertatis nomine) omnia confundunt; et disseminatis opinionum conjecturis tendunt elidere veritatem. Qui Barettium nunquam adulantem legerunt, scutica ludentem laudàrunt, eundem audire etiam possunt, inde a Britannia, super hacce litterarum, ac morum fortuna vaticinantem *.

* Baretti. Gl' Italiani, o sia Relazione degli usi e costumi d' Italia (Opere Tomo VI. Milano 1818. Cap. IX. — Vantaggi della libertà e della schiavitù pag. 103.)

« ..... Se (la censura) si volesse introdurre nella Gran Brettagna, niun inglese vorrebbe assoggettarvisi: ma il lungo uso ha assuefatto gl' Italiani a' suoi ostacoli. . . . .
« Un autore inglese leggendo la mia relazione si glorierà di non « essere nato in codesto paese di schiavitù. Io sono un buon in« glese, comechè nato ed educato in Italia: nondimeno mi sento « ancora molta propensione pel mio paese natio; e conosco ab« bastanza il carattere vivace de' miei compatrioti, per deside« rare che mai più abbiano a godere di questo privilegio ingle« se. Una tale libertà in Italia sarebbe egualmente pericolosa allo « Stato, ed al riposo de' particolari. Essa non servirebbe a mol« tiplicare i Metastasii, i Gozzi, i Finetti, i Morgagni, ma sono « persuaso che si convertirebbe anzi in una orribile sfrenatezza, « e che rinnoverebbersi i tempi degli Aretini e de' Bruni. La se« dizione, la calunnia, la profanazione, la dissolutezza, e tutti in« somma i disordini si spargerebbero per le nostre città e per le « nostre campagne: l' irreligione succederebbe alla ipocrisia: si da« rebbe al Papa il nome di anticristo, ed alla Chiesa di prosti-

Hoc uti vos speculo in specula pinnarum vestrarum, providentes viri, hortor, et moneo: meumque hunc qualemcumque libellum defero ad radices Titani montis, tamquam ad fundamentum immunis omnium partium Reipublicae; testimonio ut ille sit, me italica conscientia, disciplinae morali per omnem vitam tribuisse quod decet, inculcando quod est necessarium, ne auctoritas Latini nominis cum aequitate judiciorum, cum apice Divinae Religionis, cum inviolabili litterarum humanitate alienis sordibus obsolescat. Hoc siqui exules patriae audeant ridiculo habere, aut impugnare, reminiscantur Tacitum verba facientem de praeminentia Romanae dignitatis: « *Compages haec octingentorum annorum* « *fortuna, discîplinaque coaluit, quae convelli* « *sine exitio convellentium non potest.* » (Hist. IV. 74). Orosium legant etiam, qui barbaros consilio et opera meliores rectoribus imperii ita inducit mandantes Honorio imperatori. « *Tu cum omni*« *bus pacem habe, omniumque obsides accipe.*

« tuta. Tali sarebbero i felici effetti della libertà di stampa in « Italia. »

« Possano gl' Italiani mai più conoscere gl' iunumerevoli mali « che ella trarrebbe con sè! E s' egli è vero che le lettere non pos« sono fiorire che sotto i suoi auspicii: s' egli è impossibile che « senza questa libertà l' Italia possa avere scrittori come Johnson « e Warburton, possa ella esserne priva, finchè dureranno le Alpi « e gli Apennini, purchè d' altra parte essa non sia sfregiata dal « *cetera desunt.* »

« *Nos nobis confligimus, nobis perimus; tibi « vincimus: immortali vero quaestu reip. tuae « si utrinque pereamus. Quis hoc crederet nisi res doceret?* » (Oros. A. ab U. C. MCLXVIII.)

Itaque unusquisque vestrum sibi persuasum habeat, omnia minoris aestimanda esse, quam exemplum excellentiae in quacumque civili institutione, sed praecipue in gymnasiis et scholis, quarum pestis est inverecundus animus in discentibus, studium peregrinitatis in praeceptoribus. Quamvis enim non omnis novitas repudianda sit, vetustas suo loco est conservanda, et ex instituto tuenda: ne de nobis inolescat ea, quam dicerem advenarum calumniam, nisi nostrates eidem suffragari more ac lege videntur. — *Ingeniis abundant Itali, disciplina carent.* —

Florentiae ex r. bibliotheca
MEDICEO-LAURENTIANA
Kal. Jul. A. MDCCCLXXIII.

ALOIS. CHRYSOSTOMUS FERRUCCIUS
ejusdem bibliothecae praefectus.

ALOIS. CHRYSOSTOMI FERRUCCII

FABULARUM ΠΑΡΕΡΓΟΝ.

PARS ALTERA.

I. PHILIPPUS ET ADULATORES.

Athenarum oratores e republica
Clari Philippo adulabantur Macedoni
Thus accumulatae deferentes gloriae:
Quia pulcher esset, quia disertus, et impares
Siccare cyathos impiger idem et integer.
Adsentatores deridendo, rex ait:
— Frustra speratis dementare me, viri,
Communione laudum, quae sunt feminae,
Rhetoris, et spongiae. — Sic dimisit subdolos.
  Laudum veneno pereunt plerique procerum
Ineruditi, quia carent arbitrii
Libertate, opibus intercepti, et gratia,
Quam dispensare nesciunt viriliter.

II. DROMAS ET ONAGER.

Eodem sub agasone dromas, et imparis
Gradus onager anhelus carpebant viam:
Onager flagello sed agitabatur magis.
Quare conversus ad agasonem asperrimum

Verberibus: — mutare nequeo naturam meam: —
Dixit, et in verbo tetigit prostratus solum.
Qui mediocres disciplina sic incitant,
Ut sint quod esse nequeunt animi dotibus
Exiguis in palaestra litteraria,
Videant quo valeant opera prorsus inutili.
Ubi non est ingenium, nemo nam creat
Vexando: nec aquam refricatus dat lapis.
Unum quod possint adfectare mediocres
Est ingeniorum diligens imitatio.

II. HYSTRIX, MELES, ET APER.

Hystrix a spiculis metuenda corneis,
Siquando sentiat insequentes proximos,
Melem dormire solitam menses integros,
Contra naturam suam, ausa est lacessere.
Ea cum nil ageret, ad fruticetum venit, huc
Ubi recubabat mater a foetu recens
Aprorum. Haec, ex eadem dum timet suis,
Praeoccupando cominus, adfixit solo
Conculcatam, et affectam pejus dentibus.
Fabula narratur criticis haec temerariis,
Quorum est per fas nefasque fieri incommodos
Quibuslibet scriptoribus eorum ex libris,
Ne dum notantes, sed agentes calumnia.

III. EQUUS ET SERPENS.

Equus frenatus in societatem virûm
Sic est receptus, fieret ut apud Arabas

Custos puerorum vigil, et imperterritus.
Insidiabatur cunis infantis vagus
Serpens ab arenis Austro subjacentibus.
Vidit, et incursu tutor explicuit, eum
Dedit et protritum capite pro foribus domus.
Adolescentes ab indole innocentiae
Qui submovere tendunt, et pervertere,
Utinam invenirent hujus equi custodiam
Similem! Amicitiis namque malorum impunium
Vitiantur animi; spes et virtutis perit.

V. SYCOPHANTAE.

Querelarum non una adversus improbos
Sonat hîc in praesens, nacti qui curulium
Honores principales studiis a bonis,
Prae disciplina veteri, proponunt novam
Adolescentibus actis in oppositum viae.
Dolus est in re, quae suffragatur otio,
Inextricabile dum parat negotium
Ingeniis, sterilitate inevitabili.
Artibus et studiis namque quibuslibet, *nihil*,
Aut *nimium* eodem pertinet; ut sit vanitas
Doctrinae utrinque certa. Sic est ab olei
Vel defectu, vel copia fraus luminis,
Damno lucernae, circumstantium et pari.

VI. CYPRINUS ET CANIS MARINUS.

Cyprinus nitidissimus haberi piscium
Dum vult, et audet ingredi sal aequoris

Incautus os incurrit horrendum canis
Marini: sic et periit a superbia.

VII. CONGER ET ANGUILLA.

Iter facere ad Americos dum cogitat
Conger marinus, venit ad anguillam lacus,
Quae nil sollicita prolis, et rei suae,
Peregrinationis comes accederet.
Anguilla consulens e vestigio sibi,
Simul et excusans se de lentitudine,
Dixit: — Ut insidiis circumventa recedere
Hinc possem, vel deberem, maneo: tu cave,
Conger, majorum ne sis praeda piscium,
Monstris abundat aequor in longum patens. —
  Tentare nova trans mare, contingit pluribus;
Succedat nec ne, jure dubitatur tamen:
Rari locupletes redeunt Orbe ab altero.

VIII. JUPPITER ET AGRICOLAE.

Aquarum refrigerium mediis messibus
Sibi supplicabant mitteret ut Diespiter
Agricolae litterati supra masculae
Virilitatis usum. Sed redarguit
Hos insipientes Juppiter inflatus genis:
— Vobis mutatis, tempora mutare nequeo.
Carens calore tritura necessario
Fruges adhuc lactentes omnibus horreis
Male praepararet ad sedandam vim famis. —
Studiis vacare commodum est, ligonibus

Non ita. Coloni nunc utrumque recipere
Agunt. Sed ante messes, et cum litteris
Patiens algoris, et caloris it labor.

VIIII. PHYSICUS ET CALVARIA.

Virilis cerebri scrutator, multiplices
Ejus per ambages, et circuitus vagos,
Partes in omnes dum versat calvariam,
Exivit vox ab ea: — Dimitte spiritum
Investigationis arrogantia
Sciendi: nemo fidei nam vidit caput. —

X. NOMEN ET OMEN.

Bene ominari de futuro nomine
Dum vult amicus ad amicum per litteras
Rescribens ait: — Habebis quod superbia
Plerumqùe devorat sibi viva laudibus
Exaggeratis ad fastidium, reas
Per ephemeridas laesae conscientiae. —
Judicium grave scriptorum namque pertinet
Ad tempus, immutabili sententia
Posteritatis, comite fortuna, sub duce
Virtute, ad sedes immortalis gloriae.
Sperare discant juvenes rem parabilem
Ab obitu, nec gaudere praesentes sono.

XI. GALLINAE ET GALLI.

Gallinas contra gallos invasit furor
Negantes his subesse, natura pares

Et velle dici contendentes acrius.
Fuit haec stupori novitas arrogantiae.
Sed abstinentes marium ab opera se vagi,
Cito receperunt galli jus in eas suum.
Habemus nunc mulieres hujus ponderis
Super viris mirifice conniventibus.

XII. CAPER ET ASINA.

Caper lascivus insequebatur asinam
Non sine stupore nivei custodum gregis.
Rependit asina meruit quod temerarius
Calcibus, ut sciret temperare se miser
Sic monitus a congressione sât impari.

XIII. METUS JUDICII.

Plerumque caeca nocte patrantur crimina.
Gallinis tunc mustela infesta, et muribus
Intrat quod prae timore putavit invium,
Quin et inaccessum sub solari lumine.
Lupus rapax, et vulpes insidiis potens
Proficiunt super ovilibus eo tempore.
Fures item et latrones oderunt diem
Injuriosa luce testimonii.
Nocte recrudescit equidem conscientia
Occulta morsu; deridetur sed palam,
Ubi didicerunt plures ea quemadmodum
Peccata impune fiant, quam quemadmodum
Resisti possit invitantibus ad nefas:

Quandoquidem horis nocturnis colluceat faces,
Non ut minuatur, sed crescat ut audacia.

XIIII. MANGO.

Homo fraudulentus destitutus publica
Opinione commigravit ad Arabas.
Interrogatus super hoc. — Vado ad patriam
Mendaciorum: — dixit. Mercurius enim
Hujusdem mercis illic se sacco levem
Persensit, dissoluto ejus ligamine.

XV. TRIVIALE SPECTACULUM.

Auriculas inter supportabat dum canis
Impositum felem nullo sustentaculo,
Stupente trivio cum plebecula rudi,
Percita vi venti tegula descivit loco,
Cadens turbavit et omne contubernium
(Agebatur res etenim sub suggrundio).
Canis aberravit, felis tetigit et solum,
Utrique adsibilante multitudine:
Sic et mirum quod erat, deridiculo fuit.
Fabula narratur vivis ejus temporis,
Cujus futura sors erit, compescere
Quidquid humanitatem praegravat artibus,
Et studiis mirabilibus praeter ordinem,
Ut sit sobrietas vitae jam tandem redux.
Cunctos heróäs esse, natura renuit.
Hi sunt heróës vere commendabiles,
Qui sentiunt se fratres, et sternunt viam

Vulgaribus ad salutem communem omnibus
In Christo, non in vanitate gloriae.

XVI. FORMICA ET AQUILA.

Insinuabatur formica pedibus aquilae
In atrio captivae nobilis domus.
Nimis recurvo rostro sed prorsus nihil
Agebat, ut depelleret id molestiae
Eadem quae saxa crebris frangeret ictibus.
Minima cuique sunt ferenda de malis,
Aut eligenda, si premat necessitas.
Palaestra vitae namque fit patientia
Proponens parva, ut ad majora, et maxima
Æquanimi sit virtute faciendus gradus.

XVII. LEPUS ET SIMIA.

Lepus, quod invidebat caudam simiae,
Rediit derisus: nam caudata bestia
Dat persequenti facilem capturae modum.
Ergo carere cauda plus est commodum,
Minus et periculosum in coetu quolibet.

XVIII. BUBO, BUFONES, ET RANAE.

Bubo magister constitutus in choro
Ranarum inter bufones exsuperantium
Fieri volebat intervalla temporum,
Vibrissantibus interdiu bufonibus
Ut ranae responderent consonantia.

Magna fuit sedulitas in negotio
Vocum sic componendo, ut aequitas foret.
Indociles ranae sed dederunt omnia
Confusa sic, theatra per paludium
Vituperatus ut magister hisceret.
Semper garrulitas inter feminas fuit
Regina: nec erit arrogantiae modus
Earum a studiis qualitate virilibus.

XVIII. LEX ET FAEX.

Faex hominum in lege nil considerat aliud
Quam quod metu deterret a maleficiis.
Bonorum porro est omnium amare vincula
Legum ad salutem civilis consortii.
Lex obsurdescens minor est effectu, nisi
Praecurrat sensus ejus observantiam.

XX. DISCIPULUS ET BUCULA.

Discipulus, qui Virgilium amabat unice,
Pergens ad agellum totus in Georgicis
Legendis, devius occursavit buculae
Pascenti; cujus cum sedisset ad latus
Elata voce Ascraea recitans carmina,
Abstinuit a pascendo sese bucula,
Auribus arrectis combibens illud melos,
A quo nunc pueri distinentur in scholis,
Ne sint quod fert natura, sed quod vult furor
Inhumanitatis studiis extraneis.

xxI. PUERI ET CYPSELUS.

Cirratus puer ad cervical puellulae
Commenta perlegendo quae minus decent,
Tendebat impetrare quod licet minus,
Ætatula tuente pudicum lectulum.
Cypselus elapsus nido praecox distulit
Facinus: puella strepitu nam deterrita
Alarum, subito voce vocavit in metu,
Mater ut adesset. — Immatura quot cadunt
Generis progressione formidabili!

xxiI. LEONES ET INDI.

Deserta liberare dum leonibus
Venatores parabant omni ex India,
Periculosum nil dubitantes praelium
Inire, audaces vox una compescuit
Doctoris inter eos celebratissimi.
— Inhospitales invidete ne locos,
Barbariei quos naturae sors destinat;
Ferociores namque redire vos erit
Ipsis leonibus ad consepta patriae.
Tum generosus leo videtur, cum viri
Crudelitatis efferatae se gerunt
Habitu pejores bestiis, ne dum pares.

xxiiI. MUS ET FORMICAE.

Mus subterraneus, oppidi in summa fame
Hostilis obsidionis inclementia,

Formicas devorare vivas ausus est,
Post depopulata tecta. Sed earum phalanx
Ingesta stomacho vomitu sic exercuit
Murem, ut rediret sospes, eo demortuo. —
Exitus hic est plerumque omnis tyrannidis.

XXIII. VAPOR ET TELEGRAPHUS.

Duo de terrigenis contulerunt brachia,
Machina terrarum, quam natura sustinet
Aquis circumsistentibus, ut induceret
Ad nutum eorum speciem sortibus novam,
Omnes gigantes homines et fierent statu.
Machina progressu rapida, permeabilis
Ubicumque filis in seriem metallicis,
Onusta tot gigantibus, avelli polis,
Et supra Solem tendere voluit insolens.
Jupiter accivit aquilam, quae fulmen daret,
Ea nec invenit dissipatum audacia
Terrigenûm. Tunc petrolei de bitumine,
Sui, suaeque par majestatis Pater
Liquida excitavit vi flammarum incendia;
Ardore supplantata ut stirps gigantium
Disceret inenarrabili spectaculo
Mortalitatis, plurima in rerum ordine
Posse renovari, non naturam sub Deo.

XXV. LUTETIA ANNI MDCCCLXX.

Ardebat ex incendiis Lutetia
Parisiorum immanitate barbara,

Misera cum caede maximorum civium,
Horrentibus ipsis hostibus spectaculum,
Immissis ac si Troja rueret ignibus.
Fuit qui diceret: — Ecce lumen Gallicae
Civilitatis! — Discite, temerarii,
Laudare coram populo quod liberrimum est,
Denique quo valeat! Namque infertur Tartaro,
Aut Tartarum effert sub sole vulgarium
Conjurata societas omnes evertere
Focos, et aras, nomen delere et Dei.

XXVI. PASTOR ET VIATOR.

Argóus oculis procedebat in via
Pastor apud tardum ac trepidum foetura gregem,
Agnorum cura saepe coactus sistere,
Ut aliquem lassum ferret humeris, aut sinu.
Fuit qui monuit, ut canes praemitteret,
Ad avertendos vi sagaciae lupos.
— Extimeo vulpes, dixit, a tergo magis
Custos sollicitus: — quare respicio, viae
Quod fuit, astutas ut deterream videns.
Nunquam malignus vigiles invadit. Vale! —
Vigiliis agere sustinete vos diu,
Quorum est habere curae pueros litteris
Formandos, et virtutum implendos semine;
Ne quis contaminet ipso in germine subdolus.

XXVII. AVIA ET FAMULAE.

Ante pedes aviae cunctabatur in otio
Colus ad quasillum cum fusis vacantibus.

Circumsistebant famulae nequidquam libris
Haerentes, si quas ex ignotis litteras
Arriperent institutis praescripto novis.
Avia contracta pensis sed domesticis
Admirabatur adfectantes ullius
Doctrinae numeros supra captum et indolem
Servilem, lanificii cum fastidio.
  Caput it in gyrum namque, dum cessant manus
Venando curas extra parietes domus,
Nunquam vagabunda fuit ubi sollertia.

XXVIII. MAGISTER ET MATER PUERI.

Magister oricillam vellere pueri
Dum vult, ut admoneret de mendacio
In re praesenti, mater irritabilis
Crudelem dixit eundem, et usu barbarum.
Magister explicata fronte, liberis
Et verbis sic redarguit: — Habeto tibi
Incauta mater, habitu qui fallaciae
In annos angat te venientes, et ferat
Clementis disciplinae fructus perfidos.

XXVIIII. VIR BENEFICUS.

Beneficus vir se largitate prodigum
Quasi comprobabat caeca munificens manu,
Indignabatur referentes et gratiam.
Male audiebat ideo coram aequalibus.
Fuit qui moneret: — Age mihi carissime
Rerum, qui doctus es tot, tanta et maximis

Abstrusa studiis, ne graveris discere
Tandem hoc facilius, minimis quod beneficiis
Accedit gratia, nisi dandi gratia
Desit; majorum sed perire memoriam
Plerumque est breviter, nisi comes sit gratia.
Sic omne meritum intercipit superbia.

XXX. RUSTICUS ET VICINIA.

Gallorum ob cantum summo mane incommodum,
Dolebat expergisci omnis vicinia,
Ea quae noctem produceret spectaculis.
— Est gallicinium (voce retulit rusticus)
Auspex diei, cui detrahere maximas
Vos non timetis horas somno dediti.
Vobis sunt galli bubo, strix, et noctua
Tempus theatris praeparantes et viam;
Ut lacrymosi redeatis post dramata
Anxifera, et choreas interficientes modis
Omnem pudorem, foveant ut libidines
Cum vice coenarum, venere, vino, et alea.
His ex elementis quos cives, quos milites
Habebit ea, quam conclamatis publicam
Rem? somnolenta patriae labes, et domus
Ex otio constipante quod adest pessimi,
Et distinente spem meliorum temporum. —
Apage! rusticus oravit ut alter Tullius.

XXXI. ASINUS AD MOLAM.

Occlusis oculis asinus versando diu
Molam pinguis olei, sensit se vertigine

AD HECTOREM MARCUCCIUM

DE OFFICIIS INGENII

Marcucci, sunt ingenii tria munera in Orbe:
Primum, velle pati quod dat fortuna ferendum;
Alterum, abire loco, tacitosque optare recessus,
Ut canat ad citharam, veluti philomela sub umbra;
Tertium, habere fidem prece propitiabilis oestri,
Sed numquam pretio! quod libertate poëtam
Saepe carere jubet, vitiis servire coactum.
Hoc barathrum est animae; sicut graveolentis Averni
Lethales sunt alitibus spiramine fauces.
Fiet adulator mendax, quicumque sit horum,
Inter conspicuos censu qui se det emendum:
Est et adulatrix pejor serpentibus ars haec,
Carminibus divina suis, si tendit ad astra,
Blanditiis inferna suis, si circuit aulam,
Vel mensas procerum, canis ut satiabilis osse.
Ne pete, Marcucci, sortem hanc, liberrime sensu
Iustitiae, et fidei. Sunt a virtute labores;
Nobilis et labor est omnis, nisi palpat anhelos
Divitiarum, et opum, quibus est ea maxima cura,

Iam non ut constent, verum ut videantur honesti
Inter delicias et crimina, teste canoro.
Noveris historias aliena aetate malorum
Ipse tyrannorum, scatuit quibus Itala tellus,
Intulit atque luto ingenia infelicibus oris.
Enumerare pudet me plurima monstra potentis
Nequitiae, nobis quae mox peperere nefastum
Nomen apud gentes a proditione, dolisque;
Sic ut iniqui aliquid semper timeatur ab illis,
Qui gremio Ausoniae divisi ad littora migrent
Externa, patriamque alia regione requirant.
Durum est, natura praestantes esse, et haberi
Deteriore habitu vitae plerumque cavendos.
Indolis ingenuae fatum est hoc more superbo
Perversae: maledicta superbia semper ad imum
Urget, et afflatu facit irrita semina laudis,
Artis et antiquae, quae foecundantur honore.
Hac aliquando notae si possint labe carere
Nostrates, et inire fidem rectique, bonique,
Voce poëtarum fiet meliora docentûm.
Id cano quod spero: si discant ferre molestam,
Ut tu, fortunam, Marcucci, ab eaque redire
Indomitos corde Hectoreo, virtute Sabina.

Alois. Chrysostomus Ferruccius.

AD ETTORE MARCUCCI

DE' DOVERI DELL' INGEGNO

Triplice uffizio a ingegno umano incombe
Quaggiù, Marcucci: di buon grado al carco
Pria sobbarcarsi, onde il gravò fortuna,
Poi girne, e trovar taciti recessi
Ov' ei disciolga sulla cetra il canto,
Qual rosignuolo all' ombra; alfin riporre
Della propiziatrice aura de' carmi
Fè nella prece, ma non mai nell' oro
Che il poeta di libero fa schiavo
Sì spesso, e i vizi a corteggiar lo sforza.
Questo è dell' alma il baratro, siccome
Letali son del pestilente Averno
Agli augelli coll' alito le fauci.
False fie piaggiator chi tra i cospicui
Di censo, a qual pur sia di lor, commette
Se stesso a prezzo, d' una merce in guisa.
E questa lusinghiera arte è peggiore
Che i serpenti non sono; arte divina
Pe' carmi suoi, se invêr le stelle aspira,
Ed infernale per le sue blandizie
Se circuendo va l' aule dorate,
O le mense de' grandi, al par d' un cane
Che si racqueta poi che l' osso rode.
Sorte cotal non ambir tu, Marcucci,
Che di giustizia e fè liberi hai sensi.
Son le fatiche alla virtù compagne,
E ogni fatica è nobil che non palpi
Que' che dovizie anelano e possanza,
Ne' quali la maggior cura è soltanto,

Alle delizie in mezzo ed ai misfatti,
D' esser non già, ma di parere onesti,
Per testimon d' una canora lingua.
Della trascorsa età bene a te note
Le istorie fien de' perfidi tiranni
Che dalle terre pullulàr d' Italia,
E lunghesso le misere contrade
Giù nel fango travolsero gl' ingegni.
Di possente nequizia io mi vergogno
I tanti annoverar mostri, che a noi
Appo le genti partoriro infausto
Per tradimenti e per inganni il nome;
Sì ch' han di sempre paventar ben onde
Qualcuna scelleraggine coloro, da
Che dipartiti dall' ausonio grembo,
In paese straniero esuli vanno,
Sott' altro ciel, d' un' altra patria in cerca.
Sentir magnanim' alma è cosa dura,
E spesse volte esser tenuto a schifo
Per malvage abitudini di vita.
Tal è di generosa indole il fato
Pel superbir dell' indole perversa.
Sempre urge all' imo il maledetto orgoglio,
E col suo fiato i semi della laude,
E dell' arte vetusta isterilisce,
Che sarien resi dall' onor fecondi.
Se un giorno mai terger si possan questa
Labe d' infamia vil gl' Itali nostri,
Ed all' onesto tener fede, e al buono,
Ciò verrà dalla voce de' poeti
Insegnatori di miglior dottrina
Al secol guasto. Quel che spero, io canto;
Purchè durar, come tu fai, Marcucci,
Sappian elli, tetragoni di bieca
Sorte ai colpi, e da lei riedere invitti
D' Ettoreo cuore, di virtù Sabina. —

E. M.

PRO QUINTILIO VARO.

Varus ego hic perii legionum clade mearum,
Quandoquidem licuit nos superare dolo.
Iustitiam causae armorum fortuna rectractans
Victorem fecit, qui modo victus erat.
Non ideo minus est justum, delere quod obstat
Barbarie, domitis et dare jura viris.

GALGACUS.

Galgacus erumpens post longa silentia saxo,
Esse Britannorum dux base testor adhuc.
Dux, et servitii liberrimus osor iniqui,
Cujus ad hoc tempus ducta catena fuit.
Gaudeo nunc, quod eant mores mutare Britanni
His, unde egressa est nostra ruina, plagis.

VIRIATHUS.

Sum Viriathus ego: Romanos sistere contra
Praetores potui; nec potuit Fabius
Vincere me consul, bellum instaurare coactus.
Caepio perfidiae sustulit usus ope.
Sed mea me tellus tegit; et sacer ipse cinis sum.
Posse triumphari Caepio fraude docet. (*)

VIRIATHUS AD ROMAM.

Roma, latrocinium opprobrio mihi vertis in armis.
An, non latro fuit Romulus ille tuus
Caede ferox fratris? Nihil invidiosius ejus
Nomine adhuc fastis vivit, iniqua, tuis,
Semideusque tibi est. Ego vivus in ore meorum
Sum, quibus ipse fui Romulus, atque Numa. (**)

ALOIS. CHRYSOSTOMUS FERRUCCIUS.

(*) « Caepio vir acer, et fortis, cui fortuna belli crimini, invidia » populi calamitati fuit » (Cic. in Bruto). Non enim populus Romanus suffragabatur fraudibus adversus hostes, utcumque fortunatis.

(**) Per l' *Album* di S. M. l' Imperatore del Brasile.

Correptum; et implorabat aliquas ferias.
— Omnia vorticibus nunc aguntur: — audiit
Ab agitatore servo: cessare est nefas;
Servitio nam debemus horas sexdecim,
Ex instituto civicae tyrannidis. —
Sic asinus requiem invenit sub terra semel.
Progressionis hoc est pretium ac praemium
Perpetuae, cum vigiliis et laboribus
Ex coacervata studiorum farragine.

XXXII. CYCNUS ET ANSERES.

Cycnus canebat', perstrepebant anseres;
Et concursus (quis crederet?) ad eas fuit. —
Clangorem sic tubarum nunc libentius
Aures accipiunt, quam dulcedinem lyrae,
Humanos esse ut pudeat heroas novos,
Pacis et amicos cum consortibus focis.

XXXIII. NEPA ET FORMICA.

Nepa formicarum regem inclusit circulo,
Collatis sic verticibus ut nulla fieret
Potestas exeundi, donec ederet
Decretum de formicis annuo penu
Exspoliandis in ejus usum, et commodum.
Rex constitutus haesitavit obsequi
Satis arroganti: quare chelas ex dolo
Ea sic deduxit, ut putaret credulus
Rex, posse evadere sospitem a periculo:
Medium sed ipsum misere intercepit nepa.

Biceps quod est, in unicum semper caput
Conjurat; ad perniciem nam putat sui
Supra esse: nec Tarquinio vult papavera
Multiplicari, praecurrens audacia.
Suppetiae jam nec desunt ex acumine
Caudae, vibrantis quod deterreat obvios
Frenis, quos sero poenitet conniventiae.

---

xxxiiI. SCHEDULAE MONETALES.

Monetales obtrudere dum schedulas volunt
Subrostrani minutis in negotiis,
Interfuit qui suspectas diceret doli;
Simul et iratus inveheretur in eam
Consuetudinem habendi pro nummis mutuas
Chartas mirificae fidei per vulgus fori.
Astuti testabantur in contrarium
Ausi reponere: — Curnam lamentamini
De re, quae providenter avaris auribus
Mensariorum minuit illecebras soni?

---

xxxv. PASSER ET CANIS.

Audebat passer summis edere nivibus
Humiles volatus desiderio pabuli,
Quod queritabat inutili constantia.
Canis odoratu persequi vestigia
Dum voluit exultantis, haesit altius
Ipse superatus tumulis a nivalibus.
Levis poetarum est ratio, censorum gravis;
Feruntur et in profundum qui sapiunt nimis.

XXXVI. DESIDERIUM SILENTII.

Noctem cum pace amabilis silentii
Agebant veteres ab avis et majoribus
Obtemperantes invitationibus
Somni, naturae matris ad nutum pium.
Sed nunc nocturna quies omnino perdita
It incessantes propter curas, et hominum
Sollertiorum constipata negotia.
Adde et vagantes rerum promercalium
Currus in seriem, rapiditate maxima
Vaporis et rotarum confligentium
Cum ferro per directas strictius vias.
Habebis hinc quod suadeat alta montium
Amare juga cum solitudine tugurî,
Ubi invocatus somnus adsit, et adferat
Tranquillitatem pulsam ab omni vallium
Planitie, et civitatibus usu incommodis
Spectaculorum populari frequentia.
Amice, ne graveris audire querulum
Me de priorum depravatis moribus,
Aut intermissis. — Qui naturae dat, suum
Quod est, sospes in annos ille recipit suum. —

XXXVII. MURES ET CANIS.

Intra macellum soliti circumvertere
Mures impune se per noctes singulas,
Muscipulas dum cavebant, de pingui cane
Nihil curabant, quae porrecta stramine
Laxis uberibus dormiebat ad fores;

Quin etiam haec ausi sunt tentare dentibus.
Expergefacta titillatu tunc ea
Voluit moveri, sed pinguedine jacuit,
Damnata ferre tot ludibria murium,
Quot profligatos prius, et exsectos dedit
Potente morsu, cum floreret viribus.
  Commoditas pejor adhuc angustiis rei
Est familiaris quolibet in coetu virûm,
Propositum si respicias multitudinis
Oculos habentis ad lautitiem, quam fere
Beatis invidet, irridetque fruentibus
Amariore, quam Sardöus sit, dolo.

---

xxxviiI. PHERECYDES.

Imperturbatum admirabantur plurimi
Inter calumniantes aemulos virum
Veteris disciplinae parem, impotem novae.
Eorum fuit de grege, qui nîl tractabilem
Hunc appellare cancrum, vel testudinem
Non dubitaret: sed iste voce reposuit:
— Testudine militari nihil est fortius;
Cancer remoratur, queis obnixus sit, rates:
Ego veritatem tueor immotus fide.
Quare quod vitio vertis, in laudem mihi
Redit, et hanc sponte Veritati defero. —
  Ut vento flamma, Veritas odiis viget.

---

xxxviiiI. SCORPIUS ET LEAENA.

Apud cubile scorpius errabat leae,
Metuens videri tantae fortitudinis

A femina. Forinsecus haec se dum gerit,
Biceps praetendit caudam, occultans cetera.
— Exsere te totum: — ait leaena continens
Gressum: — ut sis brevis, a morsu timeo duplice
Meis vehementer pedibus. — Abire scorpius
Tunc cogitavit, ne protritus, et simul
Enectus in veneno finiret suo.
Coram magnanimis male se contrahit dolus,
Post terga ut noceat, nisi deprênsus excidat.

XXXX. ITALIA ET SICILIA.

Italiam dicunt plurimi similem ocreae:
Obeliscum sed ego detruncatum ibi video,
Duplex ubi vulcanus utrinque tribuit
Veteris ruinae horribile testimonium.
Ejus potestas nunc se pedibus exserit,
Quae prius in capite consistebat. Habebimus
Rei sic consulentes publicae pedes,
Mirum quod esset possit: tamen improprium
Non est aetatis, quae fert excellentiam
Ingenii statui mediocritatis ad pedes.

XXXXI. GRACCHUS ET GRACULUS.

Quidam curules adfectando vir novus
Stetit coram patriciis Gracchus insolens
Magna locuturus omni de re publica.
Conscripti patres hunc dixerunt graculum
Sermone, et calamo Battulum scriptorio:
Quare delusus rediit equorum ad nundinas.

Stultum est pulsare lingua morem, et ordinem.
Quem revocari postea ferat necessitas
Securitatis in negotiis civium.
Inflat Temeritas, quem Sors exanimat, utrem.

XXXXII. ILEX ET HOMINES.

Ilex annorum testis secularium
Cortice cavato subsistebat hactenus.
Admirabantur incolae convallium
Sic obduratam sustinere temporum
Vices, et invidebant fortitudinis
Diuturnitati. Quidam curiosius
Eam scitari voluerunt de motibus
Rerum civilium variis, fere ut oculos
Haberet, et linguam propria cum memoria.
Jam non obmutuit, et quod sperabant, dedit
Breviter loquendo. — Adite, intrate corticem!
Videbitis ruinas hic intrinsecus.
Ipsa ego tot aetatibus aliud prorsus nihil
Vidi, praeter ruinas hominum, et urbium. —
Sic semper mundo veteri pejor est novus.

XXXXIII. PISCATORES ET MULLUS.

Duo destituti rebus omnibus, ad mare
Se contulerunt, ut piscatu viverent.
Mullum barbatum decepere ponderis
Non usitati, cujus intra viscera
Nummus latebat aureus rarissimus
Antiquitate. Rex inaestimabilem

Hunc pretio, gazae voluit addere regiae,
Simul et accivit ambos ad stipendium.
  Hos fortunatos declaravit vox fori:
Ego pares opera laudo. Queis est parcere
Manibus, et invocare Fortunam rota
Propitiam, nec merentur, nec semel tenent.

---

xxxxIII. RHOMBUS.

Inter verriculum positus, et hamum, pinnifer
Haerebat rhombus ad oram, quae spectat prope
Ravennam, nec habebat alicujus spem fugae.
Tentare littus cogitavit insolens;
Compos arenarum saltibus et inconditis,
Clam piscatorum, sese contulit alio.
Delphinum invenit at innatantem fluctibus,
Cujus dum cavet occursum, offendit in canem
Marinum, quo confectus omnino fuit.
  Sic nos habemus nunc nos circa praedia,
Eorum et reditus, cum calumnia divitis
Industriae, ac operarum magna merentium.
Omnia tributis dant et vestigalibus
Causam, irretitus ut possessor prodeat
Reus ex habendo; et vivere sit agitatio
Inter opulentum fiscum, et pauperem domum.

---

xxxxv. MUS ET CASEUS.

Mus in ruina caseorum ob pascua
Maligna, vaccis destitutis ubere,
Tractus Padani magna cum penuria,

Caseolum invenit, quem sepositum in angulo
Adortus dente singulariter sibi
Sic concameravit, esset ut intus cellula.
Ibi consistebat nullo testimonio
Morae, securus alimenti domestici.
Venit improvisa fluminis exundatio
Subvertens omne gaudium cum habitaculo:
Fuit et enectus mus ludibrio fluctibus
Sic periit a diluvie correptus fera
Qui cogitabat tuto, et laute vivere;
Exemplo ut constet exitus hic inertiae
Se procurantis unice ventre, et cute

XXXVI. REX FRUGI.

Abacto mortis, ex legum indulgentia,
Metu, latrones cujuscumque seminis
Fiunt inexpugnabiles, ut graminum
In sulcis herbae. Res hinc vere publica
Scatet; et rex frugi extentum per funem ambulat.

XXXVII. ERYTHREUS ET ERYTHRINUS.

Nocet rubicundos esse quovis tempore.
Erythreus coloratus sic pectore
Inter aves alias non effugit indaginem
Venantûm singulari diligentia.
Erythrinus eadem piscantes allicit
De causa, quem fragorum manifestat color.
Opinione qui notabiles magis
Sunt, purpurati utrinque procedunt viri
Vestibus et tutulis in periculo pari.

XXXXVIII. CANES ET CRITICI.

Argenteum nitorem Luna quod habeat,
Latrare canes fert ejus ad spectaculum.
An non hic mos est criticis, ubi volumine
Novo se prodat scriptor, conscientia
Qui nitida persequatur vitia temporis,
Recentiores revocet et ad optimam
Majorum circa mores consuetudinem?
Latretur ergo utrinque semper inaniter.

XXXXVIIII. FENUS ET BELLUM.

Cato *fenerari* dixit — hominem occidere. —
Quid est quod hodie feneramur in otio
Mensarum, sic ut vivere sit de sanguine
Fratrum quamplurimos? — Pax in odio est gregis
Humani: temperare nemo vult sibi
Voluptuosus. Ergo luxu perditi
Tot pereunt quot in acie nunc confertissimi
Novitate machinarum exterminantium
Nemesi Libitinae horribile dant negotium.

L. AQUILA BICEPS, ET LEO.

Biceps aquila leoni quum contenderet
Configere oculos unguibus adactis, levem
Sensit se pedibus: et oh! dixit, si quattuor
Essent hi, quo triumpho gauderem mihi! —
Leo beneficio superavit sed morae,
Quatuor insistens pedibus, caudae et verbere

Cavens in singulari sibi certamine,
Ac si lanista impervius esset ictibus.
  Aquila descensu praeceps, et rapto fruens
Reptilium et pecudum genus ut omne devoret,
Nunquam a leone rediit cum victoria.

LI. LIXA ET CONSERVI.

Pauper receptus in consortium domus,
Ut esset inter infimos lixae loco,
Saepe obloquentes audiebat ad focum
Gregales de divitibus, eorum et ferculis,
Magna cum invidia. Proximus at ille matulae
— A desideriis temperate vos, ait,
Gulam quae stimulo afficiunt, nec levant famem
Ex indignatione semper inutili.
Laute qui coenant, hi pejus olent, dum cacant. —

LII. CAMELOPARDALIS.

Camelopardalis habet ulla superbiae
Signa, quia collo longius producitur
Quam par sit; fronte coronatur sed cornibus,
Raro non aequis cruribus indulgens sibi
Currere, plerumque pellis adulatrix suae.
  Ego notavi quemdam procerum statu
Cujus conveniunt mores hac cum bestia:
Lingua praevertit eam sed arrogantior
Circumlocutionibus temerariis.

LIII PHRYNE AD CONVIVIUM.

Phryne fucatas inter feminas stetit
Regina convivalis; et ut erat, dea
Naturae dono, simul et habitu gratiae,
Sedere jussit facie lotas singulas,
Ejus ad exemplum. Plures sed earum in làbro
Formam posuerunt: Phryne speciosissima
Risit cerussa fragilem pulcritudinem,
Pudor occupabat infra dum pallens genas.

LIIII. CARDUELES, PUERI, ET ANUS.

Duo carduelos congesserunt in loco,
Cujus superabat altitudinem manus
Puerorum jactu lapidum, cum periculo
Appensi nidi sub nutante cacumine
Arboris amictae fronde tunc veris nova.
Anus indignata ludum insolentem, colo
Detracta lateri, praetendebat stridula
Cum voce minas. Pueri sed expertes metus
Naso admovebant digitos inde a pollice
Distractos, coram reclamante inaniter.
Sic habet hodie se proculcata auctoritas
In ipso senio. Risus destruit omnia:
Momus et impunis caelo infert convicia.

LV. DISCIPULUS ET EXCUSATOR.

Percontabatur inter pensa scholastica
Quota esset hora saepe saepius puer

Spe finis. Intermissae diligentiae
Insimulabatur ideo, qui foret operae
Minus patiens in ludo litterario.
Fuit excusator in praesens qui diceret,
Id facere jure puerum, qui de tempore
Interrogans, pretiosum quam sit, admonet;
Uno nam penso exacto, debuit alterum
Implere, nocuae cum periculo morae. —
Nunc auditores praegravantur pondere
Disciplinarum succumbentes in via.
Eventu misero inutilis constantiae
In studiis multiplicibus, absque pyxide
Judicii, quod formatur intentu rei
Unius; doctrinarum ne magnum mare
Incerta regione sepultura sit ingeni.

LVI. EPULO.

Epulo contractus genibus, et ventre tumidus
Imaginem ollae prope referebat auribus
Oblongis. Hunc nitentem, more Flavii
Vespasiani, concacavit milvius.
Capite inquinato, lamentabatur epulo:
Fuit qui diceret: — Hic galerus est tuus;
Prodire nam fumosus a conviviis
Plerumque nuda solitus es calvaria. —

LVII. GIBBUS IN CURIA.

Homo statura exiguus, et gibbus humeris
Risum movebat, praesens in coetu virûm

Dum verba faceret: atque (ut horum est corporum
Plerumque) habebat animum pectore nobilem.
Acer hic ingenio protulit has argutias
Coram praetore, suffragante curia,
(Erat patronus nam probabilis): — Equidem
Impedior gibba, quominus sim rectus: quolibet
Magis obelisco mentem sed rectam gero
Hic intus. Nemo gemmam inclusit dolio. —

LVIII. ASINUS ET MULIO.

In sterquilinio semimortuus asinus
Jam tandem injustis exoneratus sarcinis
Jacebat, fatum liber ut obiret suum.
Moestus agitator ejus a calce properat
Dum ferrum eruere forcipe adacta, pertulit
Ictu feriri, testamenti qui loco
Esset: namque manu laesus est, ut memoria
Fieret diuturna comparis vitae, ac viae.

LVIIII. ADULATORES ET SENEX.

Propinqui et amici senio proximum virum
Constimulabant, ut quodcumque supellectile
Esset obsoletum, renovaret: sic et situ
Deterso, argutias operum exhibens domus
Digna videretur domino nunc etiam suo.
— Male me tentatis, dixit ille, aculeis
Orationis in re privata. Decet
Sene cum canuto consenescere nam sua. —

LX. NOX, SILENTIUM, ET PUDOR.

Nox, et silentium adimunt erubescere;
Fere patratur et in umbra quod evenit
Libidinosum furtis, aut rapax. Cavent
Frustra vigiliis homines, dum legum metus
Facinerosos deserit, et cives occupat
Rerum securos intra parietes domus,
Arx est quae tuta, canibus sed latrantibus,
Commune et avertentibus periculum.
Latret ubi lex non exaudita, fit malis
Omnis facultas invadendi singula
Offensione jurium, et innocentiae
Damno non aestimabili, nisi post scelus.
Sic impunita crimina destruunt fidem
Humanae societatis: et Sol pallidus
Nocturna puderis funera retegit die.

LXI. THALES, ET MATER.

Mater Thaletis, qui fuit Milesius
Patria philosophus, puer uxorem ut duceret
Adhuc, stimulabat. — Id cito facerem nimis. —
Ait ille tunc. Eundem aetate jam virum
Rogabat, ne differret rem diutius.
Thales respondit: — facerem nunc sero nimis. —
Desiderata caruit sic nuru parens;
Caelebs muliere vixit et Milesius
In summum senium, Jonicae princeps scholae,
Donec suspiciens astra, puteum incurreret.

LXII. VERMIS ET POMUM.

Vermis habitabat malum pendulum ab arbore,
Avium voracitate delusa, latens.
Venit qui carperet, et arriperet tempore
Maturum, mensae destinaret ut alteri.
Jacuit divisum, quod placebat integrum,
Lue manifesta. Vermis occisus fuit:
Non ideo pomum vidimus revalescere.
Discant habere laudatores optimi
Modum in propositis: laudabilius est enim
Uti reliquiis (si supersunt) pessimi.

LXIII. URBS ET PULICES.

— Tenemus Urbem! — clamabant ab ariete
Pulsante muros impete temerario
Eversionis, hostes fratrum nomine.
— Cives tenemus — respondebant aedibus
Ad obseratis pulices incommodae
Satis superque pube cum phalangium
Sanguinolenta — breviter et vos tenebimus. —

LXIIII. MYRICAE ET VIMINA.

Esse in myricis plurimi consentiunt
Vim contra ventos cujuscumque flaminis,
Prorsus carere qua videmus vimina.
Exstirpari myricae sed possunt semel
Aut Austri, aut Boreae praepotentis impetu:
Nunquam viminibus intercessit id mali,

Propter naturam cespitis humilem loco
  Infra secundos sedeat qui vult flatibus
Invidiae nil concedere, praeter affici
Sinistris (donec vivere sit) rumoribus.

LXV. URSA ET VENATORES.

Captivae matris ibant circa retia
Catuli se devoventes venatoribus
Ejus pro libertate, supplices simul.
Ast efferati surdis auribus, prece
Derisa, deterrebant verubus sic pios.
— Crescite, clamabant, in quaestum pecuniae!
Ursorum namque pelle pellitur gelu.
  Caeca est utilitas, Orbem et immolat sibi,
Utcumque pietas retrahendo motibus
Obsistat cordis, suadeat et miserescere.

LXVI. ALIPIUS ET SORORES.

Alipius impetrabat a patre, ut semel
Liceret interesse cum sororibus
Tragoediarum, et chorearum spectaculis
Nocturnis, quae dum fallunt oculos, mentibus
Infundunt cognitionem cordis intimam.
Pater interceptus precibus, et nimium levis,
Disciplinae privatae passus est dari
Has quasi suppetias consuetudine publicas,
Bene moratae et diruit aedificium domus.
  Quanta est injuria, quae fit innocentibus
Puellis, inconsulta conscientia!

Trahuntur ad theatra, curiositas
Ubi fit malarum conciliatrix fraudium
Non usitata, et caeca ambage dramatum.
Quaerunt, quam nunquam inveniunt extra pulpita
Scenarum, vitam, transferunt et in domos,
Nacto conjugio, quod earum subversio
Sit: iniquitate suscitante libidinem,
Sursum et deorsum quae confusa det omnia,
Majorum sub imaginibus id videntium,
Pene supercilio reclamante inaniter
A familiari funditus naufragio.

PHALEUCIUM
DE PETRONILLA, ET COMMODILLA.

Petronilla decens honore formae,
Et pensis operosa cum modesto
Cultu corporis, odit esse nota,
Occursum, atque oculos cavens juventae.
Ejus dissita more Commodilla
Delectatur ovans celebritate:
Nam matris studio, vel hos vel illos,
Submissa effigie nigrante Solis
Incursu ac opera, petit tenere;
His ab insidiis dari maritum
Sperans multiplicis favore chartae.
Olet stultitiam parentis astus;
Et quem filia vellet invenire
Unum, semper abest timore nodi.
Palam nam facilis puella mulcet
Plures, et speciosa terret unum.

ELEGIACI.

AD RUDOLFUM MINZLOFF v. cl.

Vis tibi versiculos dare me. Nasone pöëta
  Utere: longe alios desine velle meos.
Felix ingenio fuit ille, pariqne Camoena;
  Liberum et a curis exhilarabat amor.
Haec pars aetatis melior fnit ejns in Urbe:
  Altera sed snbiit pejor ab exilio.
Sub nive Sithonia tamen esse in vatis honore
  Eloqnio potnit conciliante Getas,
Et statuente sibi monumentum barbariei
  Nobile, qnod posita dnrat adhnc statna.
Barbarus inter eos patrii sermonis ab usu
  Nempe videbatnr, nec tamen ille fnit.
Corda trahebat enim, cithara resonante qnod esset
  Anribus, ingrato tempore, dnlce melos:
Barbarie media de barbarieque trinmphum
  Sic egit, procnl a Caesare, laude pari.
Ergo Tomim migrare decet nunc, siquis apud nos
  Sentiat Aoniis ludere posse modis.
Namque obsurdescunt vivi plerumque, per omnem
  Italiam, Latii vocibus, ac numeris.
Sed pietate carent etiam; nequo gratia floret
  Hîc, nbi snpplantat vis idioma vetns.
Dicunt obscnrnm qnod habet gravitatis odorom,
  Posset ad antiqnas et revocare vias.
Ergo *vale* dicto, nulla subeunte salute,
  I, pete sponte Tomim, morce libelle levis.

Huc et apud statuam Nasonis, nomine in uno
  Confer cum chartis omnia scripta mea.
Sit cumulare pyram congestis qui velit illis,
  In flammas abeat vatis et omne penu.
Fumus eat longe et late fastidia nota
  Italiae faciens artis, opisque suae;
Inde super pulcro peregrinis jus datum, et aequo,
  Atque abjuratam, quae fuit ante, fidem.
Tu vero exequias cantabis, amice: nec ulla
  Intersit guttis praefica flebilibus:
Sed cinis inficiens oculos atque ora videntûm
  Prae Borea, invidiae poena tenacis erit.

I. AVARUS.

Quid sit avarus opum, veteres plerumque solebant
  Fingere in aegroto semper habente sitim.
Hoc sed agens secum fert ille ab imagine morbi:
  Quam sit edax, aliis damna suprema parans,
Noscitur ex hedera, quae fertilis articulorum
  Implicat arboribus se, saliensque viret,
Et viget exsugens alimento quod sit earum,
  Donec ad interitum vi peredente trahat.
Sed super arboribus (nec longum tempus) adustis
  Ipsa eadem moritur, pendet et apta foco.

II. SENATUS.

Esse senatores ab honore, situque senectae
  Accepi dictos, nec sine mente puto.
Sed situs obsistit plerumque minoribus aevo,
  Quorum est munditias excolere, atque sequi.

Sic neglectns honor rugosae it pellis amictu:
Nam possunt juvenes vix tolerare situm.
Hinc infirma fide fiunt consulta senatus;
Iunior optatis canitiemque praeit.
Publica res ideo divertit ab ordine recto;
Vir bonus et prudens despiciturque cute.

II. MERGELLINA.

Hic ubi tuta sinu fit Mergellina recessus,
Et statio furtis commoda compositis,
Flebat apud saxum rubicunda dolore puella:
Anulus a digito nam resolutus erat
Praeda maris, longas eludebatque querelas
Cum votis, refugas more secutus aquas.
Improvisus adest, trepidam miseratus et Alcon
Littore ab algoso praepes it in pelagum.
Nec mora longa, redux retulit piscator ab imo
Quod fuit incensi causa doloris adhuc.
— Ecquid erit pretii, quod tu pro munere tali
Solvere non dubites, bella puella, mihi?
Parva peto, nec honesta minus: dare basia labris,
Mox oculis etiam me sine turgidulis.
Integer hoc faciam: tibi si poteritque placere,
Unum restitues: sis memor inde mei. —
Quod tunc optavit, tenuit sine testibus Alcon;
Post paullo felix conjugioque fuit.

III. DE NARENTONE PRAECEPTORE.

Narentonis opes superant portenta Milonis,
Cujus habet Croton vi grave nomen adhuc.

Hicce bovem vivum dorso circumtulit: ille
  Vivificans asinos arte magisterii,
Fert ab honore scholae ad rerum civile theatrum;
  In coetu ut sedeant consiliante patrum.
Magnum est, auritos implere sedilia cillos;
  Majus habere boum pondus in urbe sua.

V. AEDON ET CORNIX.

Fraxineas inter frondes dum cantat aëdon
  Flebile quod dici possit, itemque placens,
Ilice ab adversa cornix infesta strepebat,
  Idque videbatur vi facere invidiae.
Vir fuit hanc vellet qui deterrere molestam;
  Invitus sed eam voce fugavit avim. —
Gratia sponte venit, gaudetque recepta teneri:
  Sed fugit, ex aliis dum timet ipsa sibi.

VI. COMETA EXITIALIS.

Esse cometarum plerumque praeire ruinas
  Dicunt regnorum sidere funereo.
Deletos reges Germania vidit, ut inde
  Imperium fieret Martis ab arte novum.
Quod vi compactum est, utinam consistat amore
  Moribus ornatum, legibus atque bonum!
Nemo cometarum (malus est si spiritus intus)
  Communis patriae nobile turbet opus.
Sed cedant tandem arma focis! requiescere detur:
  Fulgure nec ferri pax videatur onus
Urbibus, ac populis per vectigalia dura
  Bellorum furiis intolerabilius.

VII. SUPERBIA ET PATIENTIA.

IMPLICITA humanis plerumque superbia rebus
Quid conferre boni possit, amice, petis?
— Nempe id quod Christo Satanas dedit hostis habendum,
Nobile doctrinae, perpetuumque decus. —
Omnia vincit enim patientia durior ipsis
Cautibus, edomitas queis mare sentit aquas.

VIII. FELIS ET AVIS.

FELIS apud vitem secum contracta jacebat,
Ullus dependens unde racemus erat.
Venit avis, rostro exsugens quae figeret uvam.
— Abstine: — ait custos felis — ego advigilo,
Ne quis contingat, nisi Bacchus. Avicula contra
— Bacchus abest — dixit. — Tigris at ipsa veto —
Voce refert felis metuenda horrore pilorum;
Tunc etenim meminit tigridis esse soror.
Hinc sed avis fugiens, sitientem pellere ab uva
Lamentabatur quod licuisset adhuc:
Nam libertatis communes munere sunt res
Tempore, quo populi vis manifesta jubet.

VIIII. HIRCUS ET APER.

MYRTUS habebatur Veneri sacra: nullus in umbra
Constitit ejus aper, qui scelus intus olet.
Dente ferocis apri periit nam pulcher Adonis
Caesus, Acidaliae maxima cura Deae.

Hircus aprum invenit cui persuaderet, agendum
Ut myrtus Veneris strata jaceret humi.
Solis ab occasu taciti potuere cavando
Eruere hanc, foliis et spoliare suis:
Ire videbantur mox ipsa fraude superbi.
Hesperus hoc facinus vidit, et obstupuit.
Mane novo occurrens implevit Cypridis aures,
Ulcisci in myrto quae sua damna velit.
Marmore mutari Dea fecit utrumque, et eodem
Sistere, quo fuerat myrtus opaca, loco.
Annua serta ferens ex myrto, rustica pubes
Ante pedes horum saltat, itemque canit
Idaliae Veneri laudes; in marmor utrumque
Quin et quisquilias, et mala verba jacit.

X. MARTHA, ET MARIA.

— Invideo crines tibi: — dixit Martha Mariae.
Ast ea: — vellem oculos, inquit, habere tuos.
Omnia prospiciens etenim complecteris uno
Intuitu, officiis dedita tota domus.
Ipsa fleo, et sedeo. — Sed flens, ait altera, linguam
Das oculis, moveant ut pietate Deum. —
Sic placet ante omnes philomela canora querelis:
Nec quidquid vocum est, plus probitatis habet.

XI. CAECUS AD SEPULCRUM.

Nil mihi cum sole est: — dicebat caecus ad urnam
Cernuus, et lacrymis oscula mixta dabat.
— Nec vidi, jam nec tetigi te, sancte virorum,
Munificum expertus pro bonitate tua;

Qui fugitivus eras laudum, tibi cautus ab illis,
  Semper et occultans, post benefacta, manum.
Caecus ego tribuo, quod possum voce, merenti.
  Ut caream visu, mentis ab intuitu
Te sequor ad sedes virtutis honore beatas,
  Pauperum et in regno testor habere locum;
Testor et a Christo Jesu retulisse coronam,
  Quam meruit pietas, et tua magna fides. —

XII. CONTAGIO PEREGRINITATIS.

Esse geographicus, nihil esse domesticus urges
  Utilibus curis: respice, Paulle, tuos.
Te fecit natura patrem, res publica civem.
  Ecquid adest quod non sit patriae, atque domus?
Cur longinquus agis, studiis stimulantibus, ut sis
  Advena, sepositae semper et hospes humi?
Cur peregrina petis, qui rura paterna colebas,
  Spe circumscribens, quas daret annus, opes?
Ad tua septa redi: cupidis permitte vagari,
  Qui de majorum nil tenuere bonis.
Tu quod habes, serva tibi, gnatis, atque propinquis,
  Relligione colens, qui dat habere, Deum.
Haec brevis est ratio, qua felix sis, et in Orbe,
  Qui patet immensus, dives in arce domus.

XIII. SORORES QUATUOR.

Hic habitant veneres, quas dicunt quattuor esse.
  Tres Paris Idaeus vidit; et una tulit
Pomum, discordes geminas quod fecit ab illa
  Sic, ut Troja odiis usta jaceret humi.

Quattuor ante focum concordes vivere miror,
Mobilibus fusis exspoliare colos;
Vellera lanarum conferre decenter in unum,
Quae sint alterius ductile lucis opus:
Audio mane novo praesumere pensa canentes.
Accedat thalami qui velit esse comes
Unius et conjux; quam scena domestica praefert
Pacem, intercipiet motibus invidia:
Quattuor interius turbatus et ordo sororum
Ostendet, Furias tres superesse domi.

XIIII. HYPERIDES ET PHRYNE.

Hyperides voluit Phrynen convincere lingua,
Virtuti ut fieret, justitiaeque locus.
Coram judicibus patefacta sed illa figura
Corporis, et formae sidere, visa Dea est.
Mens et Amor duo sunt, quos si concurrere in unam
Sit speciem, stupidus fit vir, et ore tacet.

XV. SOCRATES ET THEODOTA.

Socraticos Theodota oculos potuisse morari
Dicitur a forma pectoris amplifica.
Palladis haec laus est, in concilioque Dearum
Prima tenet. — Sed amor pectore concipitur,
Corde alitur, mentem ut stimulis incessat opertis,
Erumpat flammis denique nobilibus.
Flamma salit, chartisque volat paritura Petrarcham.
Sicubi descendat, fit cinere usta filix. —

---

xvI. PRÆDURA DURITIES.

Durior esse faber ferro, quia molliat illud,
Dicitur, et mulier durior esse fabro.
Nam quibus indulget, vires deducit eisdem,
Ut sint enerves, mox animisque cadant.
Qui cecidere, fidem de se dant ore, oculisque
Esse in eo ut pereant, saepe tenentque mori. —
Disce, puer, vitare gradu loca tetra luparum.
Illic mors habitat, suntque venena luis.

xvII. HOSTES HONORIS.

Sunt ab honore hostes, laus, atque calumnia: mordax
Haec est, alliciens ast ea blanditiis.
Felis, itemque canis latere ex utroque quietos
Sic nos esse vetant, et vigilare jubent.
Invidia obnubens it tertia, nomen et urget,
Quod clarum fieri non nisi morte potest.
Ergo volare decet, nec utrinque timere, peritos
Ante obitum insidias fallere, vimque simul.

xvIII. DE VIOLANTILLA.

In Violantilla tria vespertina notantur:
Quod sua dimittat pensa; quod ad speculum
Confugiat, seque involvi velit omnibus omnem
Mox ornamentis, quae novus usus habet.
Inde sedet vestis spectanda volumine, donec
Hora theatralis principe turre sonet.
Illa recedit amans se. Quid si forte redibit
Alterum amans a se? Sunt ea dona loci.

Qui tentare lutum pede vult, lutulentus abibit.
  Nonne dabit laesam scena pudicitiam?

XVIIII. IN MULIERES FUCATAS.

Quae faciem inducunt fuco, et candore nitentes
  Esse volunt, succis inficiuntque comas,
Alteram ab ingenii venantur acumine formam
  Induere, atque oculis aedificare dolos.
Mirantur quod adest, decepti fraude colorum,
  Queis retulisse putat femina, quod fuerat.
Sed color omnis habet (quantumvis callidus extra)
  Quod male rugosa pelle senecta tegat.
— Bis puer est senior: — sed anus non dicitur esse
  Posse repubescens. Fata, Deusque vetant.
Namque bonum semper pulcrum est: abeunte pudore,
  Raro bonum in pulcro est, quem fugat arte color.

XX. PENELOPE.

An sit Penelope, quam fabula narrat Homeri,
  Inter anhelantes sub sua tecta procos,
Unus, et alter adest veterum dubitare malignus;
  Pellere nam potuit, quos operosa tulit:
Debuit immo etiam, multiplicitate pericli
  Ne caderet. Telae perpetuum obstet opus,
Propositum et fidei constans, absente marito:
  Ast ancillarum desidiosa manus
Pervia blanditiis erat, insidiisque procorum,
  Sub canis excubias (hoc et Homerus habet).
Quis scit ab exemplis fieret nurus anne Laërtis
  Casta, vel ipsa minor laude pudicitiae?

Sub dumeta latens rosa pulcrior esse laborat;
Rara sed occurrit. Penelope illa fuit.

xxI. MERCURIALIS FIDES.

Quae dedit ex auro Fortuna tenere quod obstat,
Ne sit liber homo, serviat atque lucris,
Ecce vomit chartas, ne sit numerabile pondus
Illud, inane schedis iudicium sed opum.
Mundus uterque scatens hac merce, videtur amare
Hisce vagam chartis, sorte favente, fidem.
Quomodo rara fides ergo dicetur? Ab aris
Exul, et a thalamis tota forensis adest.
Et fiet meretrix inimica pudoris, iniquos
Quae decoctores protegat aucta dolis.

xxiI. TALPA.

Non semper sequitur Fortuna fideliter illos
Quos vult a latebris eruere, atque luto.
Talpa cathedrariis fuit adnumeratus, honore
Non exspectato, quem meruisse putat.
Mutus at iuventus, cito praecipitatus ab alto est.
Scamna scholae rident: ille receptus humo
Cognatas intrat tenebras, mercede sed auctus,
Quae rude sit minimi grande magisterii,

xxiiI. METICULOSUS.

Quattuor invenio tecum esse obstacula vitae.
Quod sedeas, quod eas, quod dubites, quod agas.

Fert opus ire, sedes: fert obfirmata voluntas
  Quid facere: in dubio te teris, inque metu.
Otia sic sequeris, siquando exire necesse est,
  Praeripere atque aliis utile quod tibi sit.
Idem etiam prudens fieri moderamine nescis,
  Sistere deberes dum sapienter iners.
Quisquis es, accumulas causas tibi nempe, et amicis,
  Queis possis dici temporis antithesis.

XXIIII. ARS VITAE.

Ars est in vita, fratres quae jungat amore,
  Proxima naturae, nec tamen illa parens.
Vix tolerat natura duos habitare, et habere
  Quod commune simul sit, propriumque simul.
Primus Abel docet, atque Cain, quo fine cadat res,
  Subdita fraternae sensibus invidiae.
Ars ergo est vitae, quam qui complectitur usu,
  Ille negat sibi se, dedicat atque Deo
Rerum hominumque Patri super omnia secula vivo
  Cultum humilem tribuens, legis amore suae.

XXV. FOLLIS.

Follis eam ventosus ago vim, cujus ab ira
  Turbatur campis äër, et aequor aquis;
Ignis edax alitur virtute licenter eundi,
  Deserta et tumulis pulverulenta scatent.
Æolus esse potest moderator et arbiter, ad me
  Quicumque accedat, dimoveatque manu.
Machina sum, quae damna fero, si flatibus exlex
  Irruo: sed, si quis me regat, aequa juvo.

Mens hominis habet imperium super omnia, quae se
  Officiis vitae dant adhibenda suae.
Stultus at hic dici debet, si tendat abuti:
  Nulla est ex opera machina stulta fabri.

XXVI. INSOMNIS POËTA.

Esse domum Somni credebam insomnis, et ibam
  Quaerere per noctem devius, atque vagus.
Claustra pererravi, locupletûm limina adivi:
  Nîl mihi de Somno noscere utrinque fuit.
Hinc celebres coenae, jejunia et inde vetabant,
  Cum risu atque jocis, in cinere atque prece.
In grege pastorum sperabam hunc posse tenere;
  Ad caulas sensí sed vigilare canes.
Venantûm offendi latebrosum per nemus ullos,
  Nec responsa mihi de fugiente dabant
Fida satis. Piscatores tunc retibus actis
  In mare, scitatus sum, nec habere fuit
Indicium, quo persequerer vestigia Somni.
  Hunc tamen audivi valle cubare cava.
— Haec cava vallis ubi est? — Passerculus antevolando
  (Dixit eorum aliquis) dux erit ille tibi.
Illico suscipiens feliciter ire, quievi
  Tandem etiam in gremio, vallis amoena, tuo.

XXVII. ASINUS ET DOMINUS.

Illud ridendo est (Heraclitumque moveret
  Ad risum) ex asino quod fuit aspicere.
Hic phaleratus heri cisium leve sponte trahebat,
  Et gressus glomerans prorsus equester erat.

Detractis phaleris, amplectebatur eundem,
Ut frater fratrem. Credidit hocce videns,
Qui vidit domini ad nutum se ferre metipsum
Arrectum: sed mox anteriora pedum
Sic improvise demittere, sic et acerbe,
Imos ut digitos laederet ejus heri.
Magna querela fuit: lacrymosa dolere sed uxor,
Quod decurtari vir pede possit adhuc,
Tundere et hinc asinum; male post alimenta, locatis
Et de blanditiis insimulare virum. —
Discat, delicias in vulgi ponere amore
Qui solet. A stolido gratia semper abest.

XXVIII. DORI—LEA.

Curnam diversa sic indole nomen in unum
Conveniunt animae Doridis, atque leae?
Matrona est Doris, cui deberetur Eöi
Thuris odor fumans, et Cybelaeus honor.
Nam gravitate sua praetendit, amore metuque
Quod dici possit cultus in ore Deae.
Est lea juncta mari generosae stirpis, habenis
Subdita, Caelicolûm quas regit alma Parens.
Sic Dorilea procos mirantes comprimit omnes;
Illecebrasque cavens, gloriolamque levem
Praestantis formae, manifesta pudore genarum
Arguit insanas futilitatis anus:
Namque placere student, et fuco fallere, tantum ut
Sit vir, quo dicant: — me tamen ullus amat. —

XXVIIII. TESTUDO, CANIS, ET APES.

Circa examen apum testudo videtur amore
Repere mellis. Adest, èt latrat ore canis.
Intus apes fremere, et mox extra bella movere.
Testudo obducit se, retrahitque domi.
Circumeunt frustra tentantes laedere eandem,
Interius positis quae timuere favis.
Cuncta cohors infesta cani tunc mella tuenti
Latratu fido convolat, inque fugam
Vertit. At ingratas subitaneus aëre nimbus
Turbine confundit, pulvere contumulat. —
Qui vidit, super excidio meditatus earum,
Naturae, et fati judicis arbitrium
Versibus imparibus voluit concludere: et illos
Hic tibi subjicio, lector amice. Vale!

XXX. LUCERNA ET POËTA.

Fida lucerna mihi dare versus jussa tot annis
(Versus enim nomen lucis habere potest)
Dic, bona, quid facies post mortem denique nostram?
— Illustrare tuum funus, et inde nihil.
Cuncta suprema solent memori sub mente recondi
Dicta, et facta: fidem tu tibi tolle meam,
Postea servitium meme nullius inire
Velle: satis tecum nam vigilare fuit. —
Fida lucerna, vale longum cum duplice myxo!
Hinc tibi splendores sunt, oculique duo.
Quicumque accendens, oleo det habere quod omnes
Luceat in noctes, te sibi coget ali.

Sic iterum, quod eras, fies: ego mortuus umbram
  Servabo tumuli liber ab invidia,
Liber ab ore canum, qui latravere Latinos
  Adversus numeros, Italicamque lyram.

XXXI. MENS ET COR.

Est in judiciis hominum vitiosa metu mens:
  Spes est in sensu nec vitiosa minus.
Audet hic, illa cavet, laqueosque sophismate nectit,
  Ut quod amore calet, frigore fiat iners.
Felix qui potuit medium servare duorum!
  Ut sit liber homo, rector et ipse sui.

XXXII. SUICIDIUM.

Nolle mori stultum est: quod agunt plerique poëtae
  Qui praeter tumulum vivere voce putant.
Morte perire data sibi, stultius esse videtur,
  Ante superveniat quam sua cuique dies.
Hic praeceps it aquis, laqueo suspenditur alter,
  Aut plumbi glandes optat ad illud opus.
Utitur hic acie ferri, bibit iste venenum:
  In se quisque ferox finis amore furit.
Velle mori tamen humanum quis dicet? Ineptum
  Hoc est philosophis impietate novis,
Et sceleratum aliis, si libertatis abuti
  Quis velit arbitrio, perdere seque nece.
Stultitiae tamen hocce genus minus horridum habetur
  In praesens. Ideo philosophia tumet,
Eripiensque Deo sua tela, immaniter in se
  Convertit, tollens caede, quod Ille dedit.

Magnum est hoc facinus. Fit victima, fitque sacerdos
Ipsa sibi injiciens philosophia manus,
Ut sit in exemplum doctrinae testis iniquae
Ante altare Dei, quae negat esse Deum.

xxxiiI. SPES ET TIMOR.

Impulsu duplici caelestia corpora ferri
Cernimus in gyrum, nec variare vias.
Sidereus sic ordo manet, terrestris ut infra
Exemplo evadat rerum hominumque pari.
Sunt spes atque timor geminae sub pectore vires,
Queis animi ad vitae pene trahuntur iter;
His et circumagi, virtute ferente, videntur,
Derivata Deo quae reverenter amat.
Hac homo divisus terris, fit amore, metuque
Æmulus astrorum, major eisque fide.
Et fidei meritis praetervolat ostia mortis,
Vivus in aeterna pace Deumque tenet.

xxxiiiI. IN OBTRECTATORES GRATIAE.

Gratia quod sit iners, et ineptos rebus agendis
Ipse eadem faciat, debilitetque viros,
Plurimus ardelio scriptis disseminat: ac si
Nullum pacis opus sit grave more, fide.
Destruere! id vobis opus est ubicumque locorum,
Turba balatronum. Quaeso, quis aedificat
Postea? vel quid erit quod stet, nisi Gratia vivis
Denique commendet temporis alterius?
Dantur multa typis, pinguntur multa; sed ejus
Lumine si careant, despicienda jacent.

XXXV. DE VIOLATIONE ARTIS MUSICAE.

Omnia vi fieri nunc accidit: ipsa videtur
Musica res numeris omnibus, atque modis
Conjurare pium in sensum, aspernata priorum
Pensa magistrorum, Gratia quos aluit
Princeps, et scenis dedit esse in honore coronae,
Atque salutari plausibus inter opus.
Rossini Jòachim, poteris, dulcedine cantus
Posthabita, interdum cedere forte loco,
Ut fiat strepitus, castas qui vulneret aures,
Gratia sed tecum vivet in ore virûm:
Vivet, ut Italiae decus, et pudor artis honestae
Comminui externa non patiatur ope.

XXXVI. HIRUNDO REDUX.

Ecce iterum domus haec celebratur hirundine nidis
Suspensa, exilio quae procul esse tulit.
Sponte redit: nemo sit qui turbare receptam
Audeat, et quid agat velle videre palam.
Mater erit; feret ova, quibus cum compare tecti
Incubet, et foetus nutriat inde suos.
Cuncta silere decet circa mysteria vitae
Ante peregrinae simplicitatis aves.
Candida simplicitas jamdudum moribus exul
Dissidet a nostris, semine nulla suo.
Sint quae nos doceant excelsa a sede volucres,
Secreto fieri quod reparare juvat;
Quantumvis ratio velit impietate superba
Naturam intuitu sollicitare malo. —

XXXVII. DAVID ET SALOMON.

Pastor erat David, funda qui perculit hostem
  Mole gigantaeum, major et esse Saul
Tunc cepit meritis, ut chrismate denique, inunctus
  Rex esset, genito sed Salomone minor.
Ille Deo ingratus mala multa sibique, suisque
  Intulit, emendans mox pietate nefas.
Hic docilis, quae corde humili concepit, ad unguem
  Perfecit, statuens splendida templa sacris.
Inde fuit sapiens super omnes, omnibus acri
  Judicio praestans, proximus atque Deo. —
A virtute Dei vim derivare, fidemque
  Juris apud gentes, optimum ut est, id erit.

XXXVIII. IGNOTO · DEO

Areopagitas sapientia scripta docebat
  Judicium legis, philosophante schola.
Judicium fidei docet advena Paullus, eosque
  Arguit ignoti de ratione Dei.
Distinuere omnes, quod disseruisse juvaret
  Illic doctrinae de gravitate novae.
Unus at arripuit Dionysius orsa salutis:
  Hunc sequitur Damaris femina sola fide.
Martyr ovans capite ille monet quid possit amore
  Gratia: post mortem vivere namque jubet.

XXXIX. PECCATUM INGENII.

Explevit Romana odii qui vota veneno
  Hannibal interitus conscius ipse sibi,

Ingeniis facile ostendit debere, laborum
  In cumulum, aetati quid capitale suae.
Qui reus afflatus suscepti caelitus infert
  Nomine se vatis, vultque placere foro,
Prometheus redeat damnandus corde necesse est
  Morsibus obtrito, sed revirente statim.
Stultitiem sanare fide nam stultitiei
  Divinum est: plures nec liquet esse Deos.

XXXX. ORIS PRAESTANTIA.

Os HABET in vultu quid majus habentibus ictum
  Luminibus, quo se sàt violenter agunt.
Gratia circumstans nam labra coralina, dentes
  Sic movet, ut verbis lingua soluta sonet.
Judicium ex oculis prodit, sententia linguae est,
  Qua misere afficitur, vel recreatur amans.
Os si quando negat tamen, adsertorque pudoris
  Fit coram temere sollicitante viro,
Cogitur ille spei contractis cedere velis,
  Irrita et optati vota referre sui.
Durum est infectis alas demittere rebus:
  Grata sed est etiam voce repulsa deae.

XXXXI. ECHO ET APES.

CUR fugiant loca, quaeris, apes quae personat Echo
  Non explebilibus semper biulca modis?
Garrulitas rebus quantumviscumque pusillis
  Officit, et vires detrahit inter opus.
Consilium accumulat patientia muta, tenetque
  Fundare utiliter quod sit ab arte manens.

5

XXXXII. SUTOR ET MUSCA.

Sutor acu pannum dum gnaviter adsuit ullis
Telarum textis, musca molesta nimis
Intercessit, et injectae sub cuspidis ictu
Difficile exemplum caedis in arte dedit. —
Est qui continuat, quam tecta calumnia suadet
Ire, viam. Caveat! sum quoque sutor ego.

XXXXIII. IN FLORIMONTIUM.

Gryps exspectabat flores a monte pöëta,
Pasceret ut nasum flamine odorifero.
Sed rudis upilio plus, quam sint saxa Lycaei,
Attulit a malvis quos dare terra solet,
Quos et habet spinis admixtos carduus horrens.
Laesus ab his vates, impete bilis ait:
— Rupex! stipes agri! saltem deferre genistas
Ad nasum poteras tu, cerebrumque meum. —
Upilio, prope montis egens, haec voce reponit:
— Has ego delicias inter amare sues,
Et vaccas didici: stant sub juga longa genistae;
Inferius positi nos habitamus humum. —
— Tantalus o utinam fias habitator Averni!
Hic ubi tres *Vati* * non nocuere *canes*. —

XXXXIIII. DE TYRANNIDE PUERILIS INSTITUTIONIS.

Sunt qui praecipiant res, queis natura resistit
Parvula, curriculo nec satis apta scholae.

* i. e. Orpheo.

Lacte interdicunt, ad pabula migret ut ipsa,
  Praevertatque suam vim, rationis egens.
Quis furor? ut summis peregrina scientia labris
  Haereat, aut stomachum cruda labore premat.
Frustrari eventu in studiis, nihil ergo dolendum est,
  Oppressa injustis fascibus ingenia.
Quod petiere tenent a praecoce laude magistri,
  Sumere primitias, fruge carere simul.

XXXXV. AD MATURINUM.

Ante suum tempus quod ego mea scripta typorum
  Vulgari metuam jure, operaque, doles.
Jus necat audaces, praevertere qui male tendunt
  Judicium de se posteritate ratum.
Utilitas libris induxit pene furorem
  Sic, ut emi cupiant partubus ingenia.
Sed quod ematur, habet post paullo venditor ullus
  Suminis, atque gari, mexque latrina vorat.
An non grana tegit, qui seminat, intus et abdit,
  Cunctando eveniant ut bene mense suo?
Maturus prodire volo; dare meque sepulcro
  Non dubito, ut vivam post mea fata redux.

XXXXVI. EXEQUIALIA VATIS.

Rumor ab exequiis in funere vatis, habetur
  Indicio famae, quae superesse velit,
Atque domare, fide mansuri carminis, annos:
  Quod sibi deberi quisque pöeta putat.
Sed raros tenuisse liquet; quia rara pudore
  Laus est, blanditiis et minus aequa lyrae.

Tempus adulantes sibi praesens evehit, absens
Deserit, inquo sono vocis abire jubet.
Ergo breve est stadium celebrati nominis inter
Phoebaeos stimulos, invidiaeque moras.
Ille sibi melius prospexit, diligere ausus
Justitiam qui se sistit in ore Dei,
Omnia cui refereus accepta, recumbat in una
Ejus spe sortis, quae sine fine beat.

xxxxvII. PRUDENS, ET HONESTUS.

Vir prudens omnes numeros a scientia
Habere videbatur; sed honestus nihil
Res in se conferebat utiles sibi
Per fas nefasque, nulla conscientia.
Echo est interior haec, quae muta judicat,
Et morsu loquitur admonente fideliter.
Malus obsurdescit, dat se docilem vir bonus.
Multi per coetus sunt gradus scientiae;
Nulli sunt sed honestatis in vita gradus.
Honestatem qui despicit, ille est pessimus.

xxxxvIII. NAUFRAGIUM ÆQUITATIS.

Juris apud scopulos, rapiente libidine legum,
Pergit obire suum publica Navis iter.
Remigio morum contra nec proficit hilum,
Antea quae fuerat Philosophia vigens.
Scinduntur studiis, varia ratione scholarum,
Esse gubernâclo qui voluere pares.
Paret nemo, jubent omnes in nomine scriptae
Legis, ab arte mala quae fit ubique gravis.

Sic ablegatur violenter id omne quod aequum est;
Justitiaeque jugum dicitur esse leve,
Fraudibus arbitrii quamquam experiantur iniquum,
Queis erat in votis patris amore regi. —

XXXXVIIII. ORBIS TERRARUM ET TEMPUS.

Cum ratione sua stat Temporis ante tribunal
Qui viget usque recens Orbis, et esse vetus
Dicitur his, quorum est miscere vocabula rerum,
Puls una exstructis fiat ut historiis.
Tempus ait: — Quid tu in partes divise quaternas,
Aut etiam quinas, parturiente mari,
Quid profecisti, mihi conjugis atque sororis
Pone magisterium Sortis, eunte rota?
Sperabam Babylona tibi cum turre suorum
Exemplo fore, ne te dare mentis inops
In praeceps velles vertigine captus. Habes nunc
Quod vitare pia fas erat usque fide.
Linguarum nodos quisnam explicuisse tot inter
Te poterit? Pereas! namque perire datur.
Hoc unum tibi restat. Ego tua fata superstes
Narrabo generi, legis amore, novo. —
Orbis ad haec: — Quid enim insimulas me criminis hujus?
Excute rectores, Tempus inane, meos.
Quos Deus esse dedit, colui; nec posse putavi
Ire unquam obliquos, praecipitesque viis.
Naturae violare sinum voluere repertis
Divitiis, et se perdere avaritie.
Obstupui, ingemui nequidquam, mole rotunda
Per juga, per valles, per mare laesus ego.

Divisum quod erat, sensi sine limite jungi.
Mutus aberravi cum grege. Parce mihi!
Haec ratio, haec una est, quae possit honesta videri.
Grex pereat; justum est: sed mihi parta salus
Ejus ab excidio, dabit absorbere ruinas,
Se quibus imponat gens memor esse Deum. —
Donec erunt pauci locupletes, pauperiorum
Maximus et numerus (quod vice perpetuum est),
Credite, Christus erit! vel cuncta humana redibunt
Fratrum dissidiis ad loca caeca chaos. —

L. AD URBEM ROMAM.

Roma peronne caput mundi, mansura palaestra
Artibus, et studiis omnibus ingenuis,
Qui te dixerunt putei munimen ab haustu
Rerum antiquarum tempus in omne novum,
Sceptra magisterii tibi contribuere merenti,
Exempli si fit vita virilis ope.
Quis non ante tuum monumentis nobile septum
Obstupet, interius concipit atque metum?
Sacra tuis templis fis relligionis acerra,
Thus et odor cultus dicitur unde Dei.
Ipsa profana places; nam pulsa ligonibus offers
Quottidie, veteri quod sit ab arte recens.
Terret in Ægypto Sphinx, ut miracula septem
Orbis ab immensis molibus, atque statu.
Tu fax sêclorum praefulgens intus et extra,
Semper inexhausta luce stupenda micas.
Diruta, mox rediviva etiam virtute favoris
Divini, reparas te cavitate tui.

Edita deficiant, ostendis operta ruinis,
  In quibus est fastus amplificare fide.
Diripiuntur ad externos migrare coacta
  Membra; tuis muris attamen ipsa manes:
Sicque gigas terrae attactu immortalis, ab imo
  Surgis, et aeternum te caput esse probas.

LI. POETA AD LIBROS SUOS.

Suppetiae veteres studiorum, et laudis honestae
  Instrumenta mihi fida, valete, libri!
Me fert hora mori mea: sunt hic semina leti
  Radice occulta, perniciequo gravi.
Jam satis est potuisse malo canere omine finem:
  Picus ego, et cornix namque sinistra fui.
Picus erat Marti sacer: et bellata fuere
  Bella mihi, lingua nîl metuente loqui
Adversus genus omne hominum, novitate volentûm
  Doctrinae, astrifera sede movere Deum.
Per loca caeca viis naturae matris adivi
  Viscera: nec cornix me mage nigra fuit.
Inveniam pacem sub terra, cujus ab imo
  Eduxi *Scalam*, quae foret arte salus.
Mille ego millenis coacervans versibus, uti
  Eloquio volui duplice, fine pari.
Finis erat patriae, ac morum reparare ruinas,
  Nec fieri externos nos cute velle pati;
Nec cute, nec sensu pulcri, rectique per artes
  Ingenuas, quarum est culmen in Italia.
Tempus obest — obsit: nebulae sic solibus obsunt,
  Sed non interimunt luminis id quod adest.

Lux est a summo; Divini Auctoris et auget
 Laudem cum stellis, dum per operta micant.
Nox etenim juvat ipsa polo praetenta sereno,
 Quae vice perpetua deficit ante diem.
Hanc noctem nimbis condensam et nubibus atris.
 Saepe repercusso fulguris igne sacri,
Continuat Deus in praesens; si forte videtur
 Longior ire aliis, ne dubitate, viri;
Tandem etiam explebit sua munera, vique soluta
 Lucis, ad infernas se referet latebras.
Altera ab obscuro gens exorietur, amare
 Docta pias leges Relligione patrum,
Officiis et habere fidem, turbata licenter
 Quae nunc mutantur jure, foventque nefas.
Ast ego vobiscum, libri, leve nomen adeptus,
 Voce mea, et vestra laude superstes ero.

LI. JUS ET VIS.

Jus est in verbo; vis est ab acinace: utrumque
 Qui jungat, rex fit, lex ab eoque vîget.
Urbis Romanae sic lex ubicumque recepta
 Orbem Romanum fecit, et axe rotat.
Mutet terra vices; superent portenta: quod aequum est,
 Cedet, ut imperium vis sit amore carens.
Tunc furor armorum dominabitur omnibus oris;
 Et Plutocraticis grex erit esca lupis.

LII. AD LECTORES.

Amplector, dociles qui sint, criticosque repello.
 Pars prior est remedî velle salute frui.

ELEGIAE ET EPIGRAMMATA NONNULLA.

AD JOSEPHUM POGGIUM

TOTIUS REI MECHANICAE, ATQUE ARCHITECTURAE LAUDE INCOMPARABILEM.

Lamentabatur, quia valle cubaret amica
  Floribus urbs Arni, quisquis adiret eam.
Æmula quod colles urbs impleat alta Senarum,
  Esse videbatur major honore loci.
Poggius, ut capite aequaret Florentia princeps
  Italiae regnum sortibus aucta novis,
Productam dedit a muris, clivumque subegit,
  Ædibus amplificans vix numerabilibus:
Tiburis atque illio miracula condidit, addens
  Quidquid in arte placens est, et ab arte docet.
Nullibi circuitu tanto tot amoena viretis
  Exultare fuit, tempore tamque brevi.
Adrisit natura viro violenter agenti,
  Dum sua pervadit viscera, clamque secat.
Namque coronavit despectu nobilis urbis
  (Quanta est) deliciis accumulata super.
Det tibi Nestoreas, o praeclarissime Poggï,
  Det Deus aetates, atque valere diu!
Nempe tuo ingenio fortasse minoris habebunt
  Moenia Thebarum posteritate sati.
Dicitur Amphion movisse sequacia saxa
  Voce lyrae; praesens tu sed abacta dabas,
Adjiciens patriae monumentum quod sit honori.
  Atque omnem vincat tempus in omne fidem.

AD JOANNEM BAPTISTAM GIORGINIUM v. cl.

Ad culmen laudum studiis evecte Latinis
  Giorgini, numeris dives et eloquii
Temporibus miseris, Latii queis gaza perisse
  Dicitur, annorum sed vice vivit adhuc,
Qui superaedificant Romae nova tecta ruinis,
  Obruere haud dubitant quod cubat arte vetus.
Stat decus antiquum base, demessisque columnis,
  Nec tamen emotis ordine porticibus.
Quanta docent patefacta locis monumenta laborum,
  Sed magis ingenii, quod grave lege fuit!
Poccamus levitate hodie: resipiscite, cives,
  Discere nec pigeat, quomodo duret honor
Rebus, itemque viris, etiam post funus eorum,
  Et quadam jubeat relligione coli.
Hinc gradus ad caelum est. Antiqua videntur habere
  Remigium alarum, nos ut ad astra ferant.
Nil moror Ægypti miracula, pyramidasque,
  Palmyram, decora et Solis in urbe sua
Pene subacta solo. Sed in una sistere Roma
  Mo juvat: obnitor namquo capace animo
Exaequare quod intactum fuit ante, jacetque,
  Divinaturus qua rationo stetit,
Quo frontis splendore fuit, quibus instrumentis
  Evoctae moles occuluere diem.
Umbra sepulcralis quianam do Sole profecta,
  Quas facit angustas, opprimit ipsa vias?
Sunt equidem tumuli speciosa palatia vivis,
  Castus ubi dubitat mos habitare situ.

Sed situs adveniet cum tempore: morsque sedebit,
Virtus a proavis exulat unde, et avis,
Jamque fide avelli vitium est sollemne nepotûm;
Donec ad interitum stirps sine prole ruat.
Diligite, o cives, retro quandoque referri
Mente animi, tutum testibus ut sit iter,
Utile doctrina, progressu nobile, meta
Divinum. Caelo pars sua quemque manet.
Illic nos erimus simul, atque videbimus iras
Civiles luctu, congerieque lucri;
Mox etiam pacis redivivae munera sera,
Certa tamen: nisi sit cuncta vorare chaos.

ROMA ONDE CRISTO È ROMANO. Dante.

Roma quid est? rerum caput ad civilia jura
Servanda utilibus Relligione sacris.
Propterea Christus Romanus dicitur esse,
Qui vita est legis, dux et amore Crucis.
Dic, ubi sint vivi curarum mole carentes,
Urbibus ac domibus qui simul esse velint?
Ferre libenter onus, servire minoribus inter
Fratres officiis vilibus, istud erat
Grande salutis opus, quo res aequare fuisset,
Exemploque homines conciliare malis.
Sunt mala dura nimis per iter commune laborum
Corporis atque animi, sorte parante mori.
Una est mors, omnes quae demetit inter eundum
Non exspectata falce, premente tamen.
Stultus amat falli: qui prudens est, et habetur,
Cogitat, in stadio quanta sit hora brevi.

Ire humilem, Christo praeeunte, quibuslibet orsis
Discit, et impositae pondus amare crucis.
Oderunt plures. — Quid tum? voluere salutem
Ablegaro datam, non ideoque crucem
Distinuere suam, vel dimisere ferentes;
Quin etiam gravior, plus et acerba fuit.
Christus agit Romae, velut arce superstite pacis,
Inter aquas vasto gurgite diluvii.
Roma sed illa polus constans est vertice caeli,
Cujus stella micans altera Roma solo est,
Ut videant homines (nisi jam vidisse recusent)
Unde sit in cursu se regere ejus ope.
Officiant nebulae, aut nubes; illic ubi magnes
Indicat, haud dubium est, signa salute dari.
Praenitet hinc fidei vis, quae secreta revelans
Adjuvat ad metam, nec rationis eget.
Fidere nos fidei decet omnes, atque necesse est,
Crux nostra ut regnum fiat in arce poli.

AD SEBASTIANUM GALEATIUM

IN COLLEGIO CANN. FOROCORNELIEN. THEOL. DIGNITATE PRAEDITUM.

O Galeate, meum columen (quod ab arte typorum
Emendatus eam, debeo quippe tibi)
Res vera est hodie, fuerat quae fabula ranae:
Namque inflata palam pelle stat ante bovem.
Sors ea debetur fumo, mihi crede, vaporis
Per mare, per terras praecipitantis iter.
Nunc et ad exemplum se quisque exaggerat ejus:
Cuncta humana tument, et tumefacta manent.

Esse peregrinus, perque intervalla moveri
  Nullus jam posset, si quoque vellet, homo.
Omnibus in rebus, studiisque ab origine rerum
  Pluribus est odio, despiciturque mora.
Hujus despectu patientia * maxima quondam
  Inter virtutes, urbibus exul abit.
Orbis utrumque latus quare contenditur actis
  Consociare viis, nec datur ulla quies.
Unus deficiat, subit alter, eoque sepulto,
  Exultat minimus de grege, fitque prior.
Nulla fides meritis: rapit omnes machina laudes.
  Praecipuum in vita est, quid facere, idque cito.
Quod fructu cunctatur, obest minuentibus horas
  Noctis, et oblitis tempus habere vices.
An non qui puer est, juvenis, vir forte, senexque
  Fiet ab aetatis conveniente gradu?
Emicuisse Tages sapiensque, bonusque magister
  Dicitur a sulco Tarquiniensis agri.
Mirum hoc: sed tales omnes non possumus esse;
  Explenda est annis nam sua cuique via.
Tunc maturus homo (quem nón calidaria vitae,
  Atque scholae faciant, praecoce mente, virum)
Se prodet sensu, qualem domus optat habere,
  Ante rei curam, publica quae sit ope.
Fabricius, Curius, Cincinnatusque dederunt
  Vivendi normam simplicitate rudem,
Sed virtute gravem. Virtus nativa probatos
  More tulit cives, atque potente manu.

* *In patientia vestra possidebitis animas vestras.*
(Luc. XXI, 19.)

Omnia nunc vapor afficiens confundit, et idem
  Insultans spatiis spem locat ante metum.
Impetus est, nec amor, sequitur qui gesta; novasque
  Res semper perimunt, excipiuntque novae.
Dura fit ingeniis sic experientia vitae,
  Aut nulla, aut certe nobilitate brevi.
Una est utilitas in honore parabilis auri
  Ex usurarum turbine perpetuo.
Fenus inhumanum praevertit jura, Deumque.
  Usquam unquam potuit pestis an esse salus?
Debacchante lue, qui non perit, ille lucratur
  Intra tecta domus vivere: (et est aliquid).
Nos igitur, Galeate, domi, nos velle morari
  Certum est: excubias intus obire canum,
Adlatrare malis, et deterrere tagaces,
  Sudando partas ne populentur opes.
Cuncta vapor rapiat, deturbet et ordine coetus
  Urbanos: sospes sed sit amore domus.
Absque domo patria est nidus serpentibus aptus
  Agmine multiplici, calliditate pari.

XI. KAL. MART. A. MDCCCLXXIII.

qui dies est anniversarius ab obitu PHILIPPI *patris*

Care pater, mihi quod memori sit causa doloris
  Hacce die rediens quilibet annus habet.
Tu censu tenui voluisti, et rebus in arctis,
  Plus etiam pietas quam ferat, esse parens.
Namque mihi et fratri largitus maximum es illud,
  Cultura ingenii quod dare possit amor.

Nos adolescentes, disciplinaque subactos
  Doctorum excepit cura, laborque virûm,
In melius nostram qui provexere juventam,
  Ut tua de nobis spes bene fulta foret.
Per te nunc aliqua cum laude sedemus uterque,
  Quo doctrina loco nos tulit esse pares.
Humanis studiis siquid profecimus olim,
  Stare et in exemplum forte videmur adhuc,
Id tibi debemus nos; acceptumque referre
  Nec me, nec fratrem dissimulanter erit;
Perspicuum ut fiat, sine mente fideque paterna,
  Eventum prolis nullibi posse dari.
Discite, fumosi locupletes, ingerere aurum
  Huc, jam nec mensis credere lucrificis.
Heres dives erit vester; sed ab auribus esse
  Hunc asinum dicet libera turba fori.
Publica quin etiam res experietur ineptum,
  Sicubi consiliis ille adhibendus erit.
Quid quereris, patria illustris, careas quod honore
  Antiquo? haec radix est, et origo mali.

DE GREGORIO IIII. GHIKA.

Confirmare fidem, Ghikarum maxima laus est,
  Et patriae ex Latio continuare decus *.
Graeca supervolitent; stant fundamenta Latinae
  Stirpis: ut exilio si patiantur agi

* Gregorio IIII. Ghikae, inter Rumēnos hodierna appellatione, tribuendum est, si, post Phanariotas, Latina lingua, quasi postliminio, revocata est apud colonos, inde a temporibus Trajani imp. latina origine memorabiles.

Quondam etiam veteris virtutis semina ab aris
  Atque focis Romae, Romula gens ab avis
Det, quo confugiant (cum more superstite lingua)
  Qui se Romanos esse fatentur adhuc.

DE DORIDE ISTRIANA.

Mobilibus digitis expergefacta sonorum
  Per chordas series, te numerante modos,
Motibus insolitis facit exultare peritos,
  Qui te conclamant artis honore deam.
Quantula sis studio scis ipsa, et scire fateris:
  Quanta sed et qualis Musa videris adhuc!
Doris amanda etiam saxis, si saxa canoro
  Constarent sensu, scire caveto nimis.
Quod natura dedit, noli diffingere. Stultum est
  Doctrina ingenii debilitare fidem.

DE PALMA DORIDIS.

Regina est flores inter tua palma virentes,
  Dori, quot et quales tu studiosa colis.
Nomine quisque suo memori vult mente referri,
  Vel formae specie sit, vel odore placens.
Stirpe peregrinos tu sed complecteris omnes:
  Nec te dos pretii, nec latet ulla plaga.
Ergo doctrinis plures quae munere palmas
  Pluribus accumulas, hanc quoque sume tuam.
Crescere gaudet enim sic proxima, fiat ut olim
  His etiam ex meritis, Dori, corona tibi.

DE OCULIS DORIDIS.

Dum numerat stellas sibi Luna fidelis, et illis,
  Palantes custos ut solet Afer oves,
Defecisse duas invenit acuta notando.
  Has video fronti, Dori, subesse tuae:
Dumque micant aliis, urunt me corde subactum,
  Totus ego ut fiam, te radiante, cinis

AD DORIDEM.

Quod longinqua manes, quod abesse diutius a me
  Eligis aequorei capta quiete loci,
Non est quod dubitem tibi succensere moranti:
  Continuo sed amor per simulacra redit;
Namque tua specie recreatus saepe videndo,
  Damna mea efficio, Dori, minora memor.

DE MARIA DEMETRIADE GHIKA.

Gratia, quae linguae fit amabilis arte, videtur
  In Demetriadis gallica carminibus.
Sed numeris quod habent ea carmina dulce, supraque
  Virginis aetatem nobile ab ingenio,
Illud amor patrius dat, et indole sensus avitae
  Virtutis, studio laudis, honore domus.
In Demetriadis sic viva est corde pöësis,
  Inter ut aequales altera Doris eat.

FRAUDULENTIA.

Verba dedisse homini velandis sensibus, atque
Motibus in clausa pectoris arce Deum,
Invaluit sermone novo, conclusa scholarum
Per loca, tonstrinis et celebrata fori.
Ex hac doctrina quid profecere recentes?
Odisse alterutrum, decipere alterutrum.
Diligere alterutrum voluere expungere, amorem
Nempe relegantes ad rude stirpe genus.

Taedet animam meam vitae meae. — (Job. X. I.)

Vita est longa dies, cui nox diuturnior instat
Multiplicans stellas, sed sine sole rigens.
Ver rodit; aestatem (qua Sirius ardet) amoenus
Excipit autumnus, nec recalescit homo.
Dicere adhuc hominem non est fas, vermium adauctum
Prole receptâclum, spiritus unde abiit.
Sed quo migravit, vel qua regione moratur?
— Judicium subiit (ne pete plura) Dei.
Hoc unum nos scire licet: quicumque negabit,
Hic reus est; periit judicioque suo. —

PRO INTERITU BARTHOLOMAEI BURGHESII v. cl.

Omnia solo vigent: tu sol laetissimus omnes
Inlustrâns artes, magne magistor, eras.
Unus doctorum pro, Bartholomaee, phalange
Ipse videbaris stare alienigenûm,
Quos facile erudiens, omnique offusus amore
Fecisti ex oloo lumen habere tuo.

O utinam, qui merce tua, scriptisque disertis,
Et monitis famae convaluere sono,
Se tandem gratos fateantur! et hujus amici
Italiae, ac patriae sint ratione pia;
Ferme ut nutricem solet ambitiosus alumnus
Amplecti a teneris, respicere et juvenis
Mox cupide, ut matrem. Nam tellus Itala alendis
Omnibus ingeniis ubera matris habet.

LUCIAE SANCTAE V. et M.

VOTA ET PRECES
A BIBLIOTHECA MEDICEO-LAURENTIANA
IDIB. DECEMBR. A. MDCCCLX.

Lucia sancta, oculis sis provida! luce revulsa
Quae lucem, et regnum nunc super astra tenes.
Nos virtute tua libris inolescere tuti
Cunctamur, statuis hîc similes, acie
Pergameas inter chartas venante oculorum
Hactenus antiquis indeprehensa notis,
Qualia vel Majum commendant, vel Peyronem
A palimpsesto nunc rediviva typis.
Respice! daque bonam mentem, da cernere acutum,
Nosque laborantes alterutrinque juva.
Codicum abundat enim cum scriptis gaza sophorum,
Captivam pluteis quam tenet aula suis;
Aula, Palatino quae major Apolline dici
Vel possit, vel sit: namque referta opibus
Doctrinae est ejus, quae Grajis, atque Latinis
Argento, aut auro visa diu est potior;

Nunc instrumentum sed pene senile retritum
Carpitur a blattis turpiter, ac tineis:
Praesidiumque libris vetus usu moeret ademptis,
Ne proprium Indicibus continuetur opus *.

* Haec ab A. M. Bandinio memorabilia supersunt: ....
« *E poichè la lunga esperienza di anni 43 mi ha fatto* « *pienamente conoscere che può benissimo un solo individuo* « *dotato de' requisiti sopraenunziati prendere la direzione* « *tanto della Laurenziana che della Marucelliana, quindi* « *mi ardisco di supplicare l'A. V. R. di affidare al primo Bi-* « *bliotecario della Laurenziana la cura ancora della Maru-* « *celliana sì per la maggior economia, sì perchè questi non* « *potrà essere in grado d'esercitare nella Laurenziana lode-* « *volmente e con decoro il suo impiego..... senza un gran* « *corredo di libri stampati, che le forze d'un privato non* « *sono valevoli ad adunare; nè io avrei mai potuto compila-* « *re 11 tomi stampati in fol. dell' Indice ragionato dei Codd.* « *mss. dell' insigne B. Laurenziana, alla quale presiedo,* « *senza un simile ajuto.* » *(da una Memoria di A. M. Bandini al G. D. Ferdinando III. del 14 Marzo 1798.)*

Jam ab anno MDCCL. Angelus Maria Bandinius Marucellianae Bibliothecae praepositus, S. C. M. Regium Laurentianae Bibliothecae praefectum se declarabat anno MDCCLXII. (v. *Graecae Eccl. Vet. Mon. ex Bibl. Laur. — Florentiae ex typographia Caesaris* 1792. 8.° T. 3.) Per annos igitur LXXXXVII. utriusque Bibliothecae praefecturam in uno constitisse, perspicuum est. Id Ferdinandus III. M. D. E. perpetuum fore constituit placito, q. d. e. X. Kal. April. A. MDCCICVIII.

In rerum subversione, an. MDCCCLVIIII, arbitrio VII Virûm Tusciae per interregnum moderandae, R. Bibliotheca Mediceo Laurentiana Marucelliano librorum apparatu, ejusque praefecturae sede destituta fuit, per decreta, q. d. s. die XXV. Novembris illius anni.

Post admirabilem Italici Regni novitatem, non defuerunt qui Ministerio fungentes Publicae ad quaelibet studia Institutionis, jacturam respicerent Bibliothecae per Orbem celebratissimae. Quod tamen divisum invenerunt invidioso civium judicio, ita se habere nunc etiam patiuntur. Nihilominus aequum est eripere silentio Dominicum Bertium v. cl. cujus singulari providentia et liberalitate Mediceo-Laurentianae gazae insigne subsidium accessit librarum italicarum sex millium, codd. et msstis restaurandis, quae, ob incuriam superioris aetatis, situ desuetudinis pene confici videbantur.

FINIS.

Enchiridion Historiae Pontificalis post Libros Frodoardi etc. — Luci in Aem. Melandri 1853.

Sulla Pubblica Istruzione Lettere tre — Lugo Melandri 1855. Accedunt M. Tulli Ciceronis **Fragmenta de Fato.**

Investigazioni Storico-Critiche sul Pontificato di Bonifazio VII, (**Ferrutii filius**) — Lugo Melandri 1856.

Commentariorum Pontificalium Libri II, ex actis diurnalibus Pii viiiI. Pont. Max. ab viI. Kal. Decembr. Anni MDCCCXLVIII. ad Prid. Non. April. MDCCCL. — Florentiae ex Typ. Magni Ducis 1857.

Carmen Seculare Festis Natalibus Dantis Alighierii Florentiae Idibus Maji. A. MDCCCLXV. et Ravennae, exeunte Junio, anni ejusdem — Firenze 1865.

Iter Crucis D. N. Jesu in sententiam S. Leonardi a Portu Mauritio — Florentiae typis Nicolai 1865.

Inscriptionum Fasciculus iiI — Forocornelii e typogr. Galeatiana 1867.

Fabularum Lib. iiI. Lusus Photogr. Itinera iiiI. difficilia. Accedunt M. T. Ciceronis Fragmenta *de Fato.* Forocornelii ex Off. Galeatiana 1867.

Fabularum reliqui Libri vI. Forocornelii ex Off. Galeatiana 1869.

Lusus Erotici. Forocornel. etc. *eod. anno.*

Fabularum Libri iiI novissimi. Forocornel. etc. 1871.

Fabularum ΠΑΡΕΡΓΟΝ Pars I. Augustae Taurinorum e reg. typ. A. 1873.

VENIT LIBR. ITAL. LI.

Chi voglia avere i cinque Fascicoli delle Favole tutti insieme, potrà spedire un Vaglia di Lire 8 al C. Luigi Crisostomo Ferrucci — *Biblioteca Mediceo-Laurenziana Firenze, e gli saranno mandati franchi di porto.*